

VI. PRÍLOHY

Všeobecná deklarácia ľudských práv (Zjednodušená verzia pre deti)

Článok 1. Právo na rovnosť:

Narodili ste sa slobodné a máte rovnaké práva ako všetci ostatní ľudia. Máte právo myslieť a rozlišovať medzi tým, čo je správne a tým, čo je nesprávne. K ostatným sa máte správať priateľsky.

Článok 2. Zákaz diskriminácie:

Máte právo na všetky ľudské práva, a to bez ohľadu na vašu rasu, farbu vašej pleti, vaše pohlavie, jazyk, náboženstvo, názory, rodinné pomery, sociálny alebo ekonomický status, pôvod alebo národnosť.

Článok 3. Právo na život, slobodu a osobnú bezpečnosť:

Máte právo slobodne žiť a cítiť sa bezpečne.

Článok 4. Zákaz otroctva:

Nikto nemá právo zaobchádzať s vami ako s otrokmi alebo otrokyňami a ani vy nesmiete z nikoho spraviť svojho otroka alebo svoju otrokyňu.

Článok 5. Zákaz mučenia a ponižujúceho zaobchádzania:

Nikto nemá právo vás mučiť, zraňovať alebo ponižovať.

Článok 6. Právo na uznanie právneho statusu:

Máte právo byť všade pred zákonom uznané ako osoby.

Článok 7. Právo na rovnosť pred zákonom:

Máte právo na ochranu a rovnaké zaobchádzanie pred zákonom, a to bez akejkoľvek diskriminácie.

Článok 8. Právo na súdnu ochranu:

Ak sú porušené vaše práva, máte právo na to, aby sa spravodlivé a schopné sudkyne alebo sudcovia zastali vašich práv.

Článok 9. Zákaz svojvoľného zatknutia a vyhodenia:

Nikto nemá právo vás bez vážneho dôvodu zatknúť, umiestniť do väzenia alebo vyhodiť z vašej krajiny.

Článok 10. Právo na spravodlivé verejné vypočutie:

V prípade obvinenia zo spáchania trestného činu máte právo na spravodlivé a verejné súdne konanie.

Článok 11. Právo na prezumpciu neviny:

1) Máte právo, aby vás považovali za nevinné a neviných, až pokiaľ sa počas spravodlivého procesu nepreukáže vaša vina.

2) Nemôžu vás potrestať za niečo, čo ste spáchali vtedy, keď sa to nepovažovalo za trestný čin.

Článok 12. Zákaz zasahovania do súkromia, rodiny, domova a korešpondencie:

Máte právo na ochranu pred tým, keď sa niekto bez vášho dôvodu snaží poškodiť vaše dobré meno, vojsť do vášho domu, čítať vašu poštu alebo obťažovať vás alebo vašu rodinu.

Článok 13. Právo na slobodný pohyb:

1) Máte právo slobodne sa pohybovať vnútri hraníc vašej krajiny.

2) Máte právo opustiť vašu krajinu, ísť do inej a vrátiť sa späť do svojej krajiny.

Článok 14. Právo na ochranu v inej krajine:

1) Ak sa vám niekto vyhrožďa ublížením, máte právo ísť do inej krajiny a požiadať tam o azyl.

2) Toto právo však strácate, ak ste spáchali závažný zločin.

Článok 15. Právo na štátnu príslušnosť a na jej zmenu:

1) Máte právo patriť do štátu a mať vlastnú štátnu príslušnosť.

2) Nikto vám bez vážneho dôvodu nemôže zobrať vašu štátnu príslušnosť. Ak si to želáte, máte právo zmeniť svoju štátnu príslušnosť.

Článok 16. Právo na manželstvo a rodinu:

1) Po dosiahnutí zákonom stanoveného veku máte právo uzavrieť manželstvo a založiť si rodinu, a to bez akejkoľvek prekážky vyplývajúcej z vašej rasy, národnosti alebo náboženstva. Obaja partneri majú počas trvania manželstva aj po jeho zrušení rovnaké práva.

2) Nikto vás nemôže prinútiť uzavrieť manželstvo.

3) Rodina je základnou jednotkou spoločnosti a štát ju má chrániť.

Článok 17, Právo vlastníť majetok:

- 1) Máte právo vlastníť svoje veci.
- 2) Nikto vám bez vážneho dôvodu nemôže tieto veci zobrať.

Článok 18, Sloboda myslenia a náboženstva:

Máte právo myslieť si, čo chcete, a veriť v akékoľvek náboženstvo. Môžete slobodne prejavovať svoje náboženstvo alebo vieru a rovnako slobodne ich môžete zmeniť.

Článok 19, Sloboda prejavu a právo na informácie:

Máte právo vyjadrovať a zastávať myšlienky a názory. Máte právo akýmkoľvek prostriedkami podeliť sa o myšlienky a názory s ostatnými ľuďmi vrátane ľudí z iných krajín.

Článok 20, Právo na pokojné zhromažďovanie a združovanie:

- 1) Máte právo pokojne sa stretávať s inými ľuďmi.
- 2) Nikto vás nemôže nútiť, aby ste patrili do niektorej skupiny alebo organizácie.

Článok 21, Právo zúčastňovať sa na vládnutí a voľbách:

- 1) Máte právo zúčastňovať sa na správe krajiny, a to buď priamo alebo zvolením niekoho, kto vás bude zastupovať.
- 2) Spolu s ostatnými ľuďmi máte právo vstúpiť do verejných služieb vo svojej krajine.
- 3) Vládu krajiny majú ľudia pravidelne voliť v spravodlivých a tajných voľbách.

Článok 22, Právo na sociálne zabezpečenie:

Spoločnosť, v ktorej žijete, vám má poskytnúť sociálne zabezpečenie a všetky práva nevyhnutné pre vašu dôstojnosť a rozvoj.

Článok 23, Právo na primeranú prácu a členstvo v odboroch:

- 1) Máte právo na prácu, právo vybrať si zamestnanie a právo pracovať v dobrých pracovných podmienkach.
- 2) Ľudia, ktorí robia to isté, majú dostať rovnaký plat.
- 3) Prácou máte zarábľať toľko peňazí, aby ste mohli spokojne žiť a podporovať svoju rodinu.
- 4) Všetci pracujúci ľudia majú právo zakladať odbory a vstupovať do nich, aby chránili svoje záujmy.

Článok 24, Právo na odpočinok a zotavenie:

Máte právo odpočívať a užívať si voľný čas. Váš pracovný čas nemá byť príliš dlhý a máte mať možnosť pravidelne si brať platenú dovolenku.

Článok 25, Právo na primeranú životnú úroveň:

- 1) Máte právo na veci, ktoré vy a vaša rodina potrebujete pre zdravý a pohodlný život vrátane jedla, ošatenia, bývania, lekárskej starostlivosti a iných sociálnych služieb. Ak nechodíte do práce alebo nemôžete pracovať, máte právo na pomoc.
- 2) Matky a deti majú dostať osobitnú starostlivosť a pomoc.

Článok 26, Právo na vzdelanie:

- 1) Máte právo chodiť do školy. Základné školy majú byť bezplatné a povinné. Máte mať možnosť naučiť sa povolaniu alebo pokračovať v štúdiu, pokiaľ budete môcť.
- 2) V škole máte mať možnosť rozvinúť všetky svoje vplyvy a naučiť sa rešpektovať iných ľudí, a to bez ohľadu na ich rasu, náboženstvo alebo štátnu príslušnosť.
- 3) Vaši rodičia môžu spolu s vami rozhodovať, aký druh vzdelania dostanete.

Článok 27, Právo zúčastňovať sa na kultúrnom živote:

- 1) Máte právo zúčastňovať sa na tradičných a učení vo vašej spoločnosti, užívať si umenie a výsledky vedeckého pokroku.
- 2) Ak tvoríte umenie, píšete literatúru alebo vykonávate vedeckú činnosť, spoločnosť by vás mala chrániť a umožniť vám, aby ste z týchto aktivít mali prospech.

Článok 28, Právo na spoločenských poriadok:

Máte právo na taký svet, v ktorom spolu s ostatnými ľuďmi môžete užívať svoje práva a slobody.

Článok 29, Povinnosti voči spoločnosti:

- 1) Vaša osobnosť sa môže plne rozvíjať iba v spoločnosti a voči spoločnosti máte povinnosti.
- 2) Zákon musí zaručovať ľudské práva a umožniť, aby každý človek mohol rešpektovať iných a zároveň byť rešpektovaný.
- 3) Tieto práva a slobody majú podporovať a pomáhať cieľom a zásadám Organizácie Spojených národov.

Článok 30, Zákaz potlačania týchto ľudských práv:

Žiadna osoba, skupina ani vláda nemá nikde na svete právo porušiť tieto práva.

Všeobecná deklarácia ľudských práv

Prijatá a vyhlásená rezolúciou Valného zhromaždenia 217 A (III) z 10. decembra 1948.

Článok 1

Všetci ľudia sa rodia slobodní a rovní v dôstojnosti aj v právach. Sú obdarení rozumom a svedomím a majú spolu vychádzať v duchu bratstva.

Článok 2

Každý človek je nositeľom všetkých práv a slobôd, ktoré zakotvuje táto deklarácia, bez ohľadu na odlišnosti akéhokoľvek druhu, ako sú rasa, farba pleti, pohlavie, jazyk, náboženstvo, politické a iné presvedčenie, národný alebo sociálny pôvod, majetok, rodové alebo iné postavenie.

Dalej sa nesmie robiť nijaký rozdiel na základe politického, právneho alebo medzinárodného postavenia krajiny alebo územia, ku ktorým osoba prináleží, či už ide o krajinu alebo územie nezávislé, porušené, nesamostatné alebo podrobené inému obmedzeniu suverenity.

Článok 3

Každý človek má právo na život, slobodu a osobnú bezpečnosť.

Článok 4

Žiadny človek nesmie byť držaný v otroctve alebo nevoľníctve. Všetky formy otroctva a otrokárskeho obchodovania sú zakázané.

Článok 5

Žiadny človek nesmie byť podrobený mučeniu alebo krutému, nelidskému či ponižujúcemu zaobchádzaniu alebo trestu.

Článok 6

Každý človek má právo, aby bol všade uznávaný jeho právny status.

Článok 7

Všetci ľudia sú si pred zákonom rovní a majú právo na rovnakú zákonnú ochranu bez akéhokoľvek diskriminácie. Všetci ľudia majú právo na rovnakú ochranu proti akémukoľvek diskriminácii, ktorá porušuje túto deklaráciu a proti akémukoľvek podnecovaniu takejto diskriminácie.

Článok 8

Každý človek má právo na účinnú ochranu príslušnými vnútroštátnymi súdmi proti čínom porušujúcim základné práva, ktoré mu priznáva ústava alebo zákon.

Článok 9

Žiadny človek nesmie byť svojvoľne zatknutý, zadržaný alebo vyhodený.

Článok 10

Každý človek má rovnaké právo, aby bol riadne a verejne vypovedaný nezávislým a nestranným súdom, pokiaľ ide o určenie jeho práv a povinností alebo o akékoľvek trestné obvinenie proti nemu.

Článok 11

1. Každý človek, obvinený z trestného činu, má právo byť považovaný za nevinného, kým nie je dokázaná jeho vina vo verejnom konaní, pri ktorom mal všetky záruky potrebné pre svoju obhajobu.

2. Žiadneho človeka nemožno odsúdiť za konanie alebo opomenutie, ktoré v čase, keď bolo spáchané, nebolo podľa vnútroštátneho alebo medzinárodného práva trestným činom. Nesmie sa uložiť ťažší trest, než aký bolo možné uložiť v čase spáchania trestného činu.

Článok 12

Žiadny človek nesmie byť vystavený svojvoľnému zasahovaniu do súkromného života, do rodiny, domova alebo korešpondencie, ani útokom na svoju česť a povesť. Každý človek má právo na zákonnú ochranu proti takým zásahom alebo útokom.

Článok 13

1. Každý človek má právo voľne sa pohybovať a slobodne si zvoliť bydlisko vnútri hraníc každého štátu.

2. Každý človek má právo opustiť ktorúkoľvek krajinu, aj svoju vlastnú a vrátiť sa do svojej krajiny.

Článok 14

1. Každý človek má právo vyhľadať si a užívať v iných krajinách azyl pred prenasledovaním.

2. Toto právo nemožno uplatňovať v prípade odovodeného stíhania na základe nepolitických trestných činov alebo konaní, ktoré odporuje cieľom a zásadám Organizácie Spojených národov.

Článok 15

1. Každý človek má právo na štátnu príslušnosť.

2. Žiadny človek nesmie byť svojvoľne zbavený štátnej príslušnosti ani práva zmeniť svoju štátnu príslušnosť.

Článok 16

1. Muži aj ženy, po tom, čo dosiahli plnoletosť, majú

právo uzavrieť manželstvo a založiť si rodinu, a to bez akéhokoľvek obmedzenia z rasových, národnostných alebo náboženských dôvodov. Pokiaľ ide o manželstvo, majú nárok na rovnaké práva počas jeho trvania i pri jeho zrušení.

2. Manželstvo môže byť uzatvorené iba na základe slobodného a plného súhlasu nastávajúcich manželov.

3. Rodina je prirodzenou a základnou jednotkou spoločnosti a má nárok na ochranu zo strany spoločnosti a štátu.

Článok 17

1. Každý človek má právo vlastniť majetok sám, ako aj spolu s inými.

2. Žiadny človek nesmie byť svojvoľne zbavený svojho majetku.

Článok 18

Každý človek má právo na slobodu myslenia, svedomia a náboženstva, pričom toto právo zahŕňa aj slobodu zmeniť svoje náboženstvo alebo vieru, ako aj slobodu prejavovať svoje náboženstvo alebo vieru sám alebo spoločne s inými, či už verejne alebo súkromne, vyučovaním, konaním náboženských úkonov, bohoslužbou a zachovávaním obradov.

Článok 19

Každý človek má právo na slobodu presvedčenia a prejavu. Toto právo nepripúšťa, aby niekto trpel ujmu za svoje presvedčenie a zahŕňa právo vyhladávať, prijímať a šíriť informácie a myšlienky akýmkoľvek prostriedkami a bez ohľadu na hranice.

Článok 20

1. Každému človeku sa zaručuje sloboda pokojného zhromažďovania a združovania.

2. Žiadneho človeka nie je možné nútiť, aby sa stal členom nejakého združenia.

Článok 21

1. Každý človek má právo zúčastňovať sa na správe svojej krajiny, a to priamo alebo prostredníctvom slobodne volených zástupcov a zástupkyň.

2. Každý človek má právo na rovnaký prístup k verejným službám vo svojej krajine.

3. Základom vládnej moci má byť vôľa ľudu. Táto vôľa má byť vyjadrená pravidelne konanými a riadne vykonávanými voľbami, na základe všeobecného a rovného hlasovacieho práva, tajným hlasovaním alebo

iným rovnocenným postupom, ktorý zabezpečuje slobodu hlasovania.

Článok 22

Každý človek má ako člen spoločnosti právo na sociálne zabezpečenie a nárok na to, aby mu boli národným úsilím aj medzinárodnou súčinnosťou a v súlade s organizáciou a s prostriedkami príslušného štátu zarúčené hospodárske, sociálne a kultúrne práva nevyhnutné pre jeho dôstojnosť a slobodný rozvoj jeho osobnosti.

Článok 23

1. Každý človek má právo na prácu, na slobodnú voľbu zamestnania, na spravodlivé a uspokojivé pracovné podmienky a na ochranu pred nezamestnanosťou.

2. Každý človek má bez akéhokoľvek diskriminácie nárok na rovnaký plat za rovnakú prácu.

3. Každý človek, ktorý pracuje, má nárok na spravodlivú a uspokojivú odmenu, ktorá zabezpečí jemu samému a jeho rodine živobytie zodpovedajúce ľudskej dôstojnosti, v prípade potreby doplnenú inými prostriedkami sociálneho zabezpečenia.

4. Na ochranu svojich záujmov má každý človek právo zakladat odborové organizácie a vstupovať do nich.

Článok 24

Každý človek má právo na odpočinok a zotavenie vrátane rozumného vymedzenia pracovného času a pravidelnej platenej dovolenky.

Článok 25

1. Každý človek má právo na takú životnú úroveň, ktorá zabezpečí jeho zdravie a blahobyt aj zdravie a blahobyt jeho rodiny vrátane potraviny, ošatenia, bývania, lekárskej starostlivosti a nevyhnutných sociálnych služieb. Každý človek má právo na zabezpečenie v nezamestnanosti, v chorobe, pri pracovnej nespôsobilosti, pri ovdovení, v starobe alebo v ostatných prípadoch straty zárobkových možností, ktoré nastali okolnosťami nezávislými od jeho vôle.

2. Materstvo a detstvo majú nárok na osobitnú starostlivosť a pomoc. Všetkým deťom, či už narodeným v manželstve alebo mimo neho, sa priznáva rovnaká sociálna ochrana.

Článok 26

1. Každý človek má právo na vzdelanie. Vzdelanie má byť bezplatné, aspoň v začiatkoch a základných stupňoch. Základné vzdelanie má byť povinné. Technické a odborné vzdelanie má byť všeobecne prístupné.

tučné a aj vyššie vzdelanie má byť rovnako prístupné všetkým, podľa ich schopností.

2. Vzdelanie má smerovať k plnému rozvoju ľudskej osobnosti a k posilneniu úcty k ľudským právam a základným slobodám. Má napomáhať porozumeniu, znášanlivosti a priateľstvu medzi všetkými národmi, rasovými a náboženskými skupinami, ako aj rozvoju činnosti Organizácie Spojených národov pri zachovávaní mieru.

3. Rodičia majú prednostné právo voľiť druh vzdelania pre svoje deti.

Článok 27

1. Každý človek má právo slobodne sa zúčastňovať na kultúrnom živote spoločnosti, tešiť sa umeniu a podieľať sa na vedeckom pokroku a jeho prínosoch.

2. Každý človek má právo na ochranu morálnych a materiálnych záujmov, ktoré vyplývajú z jeho vedeckej, literárnej alebo umeleckej činnosti.

Článok 28

Každý človek má právo na existenciu takého spoločenského a medzinárodného poriadku, v ktorom by sa v plnom rozsahu uskutočňovali práva a slobody stanovené v tejto deklarácii.

Článok 29

1. Každý človek má povinnosť voči spoločnosti, lebo jedine v nej môže voľne a naplno rozvinúť svoju osobnosť.

2. Každý človek je pri výkone svojich práv a slobôd podozrený iba takým obmedzeniam, ktoré sú ustanovené zákonom a výhradne len preto, aby sa zaručilo uznanie a zachovanie práv a slobôd ostatných a vyhovelo spravodlivým požiadavkám morálky, verejného poriadku a všeobecného blaha demokratickej spoločnosti.

3. Výkon týchto práv a slobôd nesmie v žiadnom prípade odporovať cieľom a zásadám Organizácie Spojených národov.

Článok 30

Niž v tejto deklarácii nie je možné vykladať tak, aby to oprávňovalo ktorúkoľvek štát, skupinu alebo osobu vyvíjať činnosť alebo dopúšťať sa činov, ktoré by smerovali k potlačeniu niektorého z práv alebo niektorej zo slobôd uvedených v tejto deklarácii.

Zdroj: Všeobecná deklarácia ľudských práv:
www.un.org/en/documents/udhr/

Európsky dohovor o ľudských právach (Zjednodušená verzia pre deti)

Hlava I: Práva a slobody

Článok 1. Záväzok dodržiavať ľudské práva:

Ak žijete v krajine, ktoré ratifikovala tento dohovor, máte právo na tieto ľudské a politické práva, a to bez ohľadu na to, či ste alebo nie ste jej občanom alebo občiankou.

Článok 2. Právo na život:

Máte právo na život a toto právo je chránené zákonom. 1

Článok 3. Zákaz mučenia:

Nikto vás nemôže mučiť, zraňovať alebo ponižovať.

Článok 4. Zákaz otroctva a nútenej práce:

Nikto nemôže zaobchádzať s vami ako s otrokmi alebo otrokmi a ani vy nesmiete z nikoho spraviv svojho otroka alebo otrokyňu. Nikto vás nemôže nútiť pracovať proti vašej vôli.

Článok 5. Právo na slobodu a osobnú bezpečnosť:

Máte právo na slobodu a osobnú bezpečnosť. Nikto vám toto právo nemôže zobrať inými ako zákonnými prostriedkami. V prípade vášho zatknutia máte množstvo práv vrátane práva na obžalovanie sa s dôvodmi zatknutia, práva na urýchlené vypočutie a práva na vznesenie námietky voči zatknutiu.

Článok 6. Právo na spravodlivé súdne konanie:

Ak vás obvinili zo spáchania zločinu, máte právo na spravodlivé a verejné vypočutie pred súdom.

Článok 7. Uloženie trestu výlučne na základe zákona:

Nemôžu vás potrestať za niečo, čo ste spáchali vtedy, keď sa to nepovažovalo za zločin.

Článok 8. Právo na rešpektovanie súkromného a rodinného života, obdobia a korešpondencie:

Máte právo na ochranu v prípade, ak sa niekto bez vášho dôvodu snaží dostať do vášho domu, čítať vaše listy alebo obťažovať vašu rodinu.

Článok 9. Sloboda myslenia, svedomia a náboženstva:

Máte právo myslieť si, čo chcete, a veriť v akékoľvek náboženstvo. Môžete slobodne prejavovať svoje náboženstvo alebo vieru a rovnako slobodne ich môžete zmeniť.

Článok 10. Sloboda prejavu:

Máte právo myslieť si, čo chcete, a zodpovedne povedať, čo chcete. Mali by ste mať možnosť šíriť svoje nápady a názory akýmkoľvek spôsobom vrátane tlače, rozhlasu, televízie a internetu.

Článok 11. Právo na pokojné zhromažďovanie a združovanie:

Máte právo pokojne sa stretávať s inými ľuďmi a právo zakladať odborové organizácie a vstupovať do nich.

Článok 12. Právo uzavrieť manželstvo:

Po dosiahnutí zákonom stanoveného veku máte právo uzavrieť manželstvo a založiť si rodinu.

Článok 13. Právo na účinný prostriedok nápravy:

Ak sú inou osobou alebo štátom porušené vaše práva, máte právo žiadať pomoc od súdov alebo iných verejných orgánov, aby sa vašich práv zastali.

Článok 14. Zákaz diskriminácie:

Priznávajú sa vám všetky práva a slobody zakotvené v tomto dohovore, a to bez ohľadu na pohlavie, rasu, farbu pleti, jazyk, náboženstvo, politické alebo iné presvedčenie, národnosť alebo sociálny pôvod, príslušnosť k národnostnej menšine, majetok, narodenie alebo iné postavenie.

Článok 15. Odstúpenie v prípade výnimočných situácií:

Vláda štátu môže v prípade vojny prerušiť dodržiavanie týchto práv a slobôd. Musí však dodržiavať článok 2, Právo na život.

Článok 16. Obmedzenie politickej činnosti cudzincov:

Vláda štátu vám nemôže brániť vo vykonávaní politickej činnosti len preto, že nemáte občianstvo daného štátu.

Článok 17. Zákaz zneužívania práv:

Žiadna osoba, skupina ani vláda nikde na svete nemôže zničiť žiadne z týchto práv.

Článok 18. Hranice používania obmedzení výkonu práv:

Vaše práva a slobody môžu byť obmedzené iba spôsobmi stanovenými týmto Dohovorom.

Hlava II: Európsky súd pre ľudské práva

Články 19 až 51, Európsky súd pre ľudské práva, jeho mandát a činnosť:

Dohovor zriaďuje Európsky súd pre ľudské práva, ktorý prejednávajú stážnosti jednotlivcov a štátov. Sudcovia a sudkyne disponujú nezávislosťou a voľi ich Parlamentné zhromaždenie Rady Európy.

Hlava III: Rôzne ustanovenia

Články 52 až 59. Uplatňovanie práv v tomto Dohovore

Výbor ministrov Rady Európy dohliada na spôsob, akým štáty dodržiavajú ustanovenia zakotvené v tejto Deklarácii a plnia svoje záväzky v zmysle podpory a ochrany ľudských práv.

Protokoly Európskeho dohovoru o ľudských právach

Od svojho prijatia v roku 1950 bol Európsky dohovor o ľudských právach doplnený Radou Európy o dôležité dodatky, nazývané protokoly, ktoré rozširujú ľudské práva obyvateľiek a obyvateľov Európy. Medzi hlavné doplnené práva a slobody patria:

Protokol č. 1:

Článok 1. Právo na majetok:

Máte právo vlastniť a užívať svoj majetok.

Článok 2. Právo na vzdelanie:

Máte právo chodiť do školy.

Článok 3. Právo na slobodné voľby:

Máte právo zvoliť si vládu svojej krajiny v tajných voľbách.

Protokol č. 4:

Článok 2. Sloboda pohybu:

Ak sa legálne zdržiavate na území krajiny, máte tam právo kdekoľvek cestovať a bývať a taktiež sa do svojej krajiny slobodne vrátiť.

Protokoly č. 6 a 13:

Článok 1. Zákaz trestu smrti:

Nemôžete byť vládou odsúdení alebo odsúdení na smrť ani popravení alebo popravení, a to ani v čase mieru, ani v čase vojny.

Protokol č. 7:

Článok 2. Právo na odvolanie v trestných veciach:

Po uznaní viny z trestného činu sa môžete odvolať na súd vyššieho stupňa.

Protokol č. 12:

Článok 1. Všeobecný zákaz diskriminácie:

Štátne orgány vás nesmú zo žiadneho dôvodu diskriminovať, napríklad na základe farby pleti, pohlavia, jazyka, politického alebo náboženského presvedčenia, alebo pohlavia.

1. Dva dodatky k Dohovoru (nazývané protokoly) sa usilujú o zrušenie trestu smrti v Európe.

Dohovor o právach dieťaťa (Zjednodušená verzia pre deti)

Článok 1. Definícia dieťaťa:

Do dovŕšenia oseemnástich rokov života sa považujete za deti a máte všetky práva uvedené v tomto Dohovore.

Článok 2. Základ diskriminácie:

Nesmiete byť zo žiadneho dôvodu diskriminované, teda na základe vašej rasy, farby pleti, pohlavia, jazyka, nároku, náboženstva, pôvodu, sociálneho alebo ekonomického statusu, telesnej alebo duševnej nespôsobilosti, narodenia alebo inej vašej vlastnosti alebo vlastnosti vašich rodičov alebo zákonných zástupcov.

Článok 3. Najlepší záujem dieťaťa:

Všetky činy a rozhodnutia, ktoré sa týkajú detí, by mali zohľadňovať, čo je najlepšie pre vás alebo akéhokoľvek iné dieťa.

Článok 4. Užívanie práv v Dohovore:

Štáty musia vám a všetkým deťom zabezpečiť dostupnosť týchto práv.

Článok 5. Usmerňovanie detí rodičmi a rozvíjajúce sa schopnosti dieťaťa:

Za vedenie k správemu používaniu vašich práv v súlade s tým, ako postupne dospievate, je zodpovedná najmä vaša rodina. Štát musí túto zodpovednosť rešpektovať.

Článok 6. Právo na život a rozvoj:

Máte právo žiť a rásť. Štáty musia zabezpečiť vaše prežitie a rozvoj v zdraví.

Článok 7. Registrácia narodenia, meno, štátna príslušnosť a rodíčská starostlivosť:

Máte právo, aby vás po pôrode zaregistrovali na matrike, aby ste dostali meno, získali štátnu príslušnosť, aby ste poznali svojich rodičov a máte právo na ich starostlivosť.

Článok 8. Zachovanie totožnosti:

Štáty musia rešpektovať vaše právo na meno, štátnu príslušnosť a rodinné vzťahy.

Článok 9. Oddelenie od rodičov:

Nesmiete byť oddelené od svojich rodičov, iba ak by to tak bolo pre vás lepšie (napríklad ak s vami rodičia zle zachádzajú alebo ak vás zanedbávajú). Ak sa vaši rodičia

rozvišli alebo rozišli, máte právo zostať v kontakte s oboma, pokiaľ vám to nemôže ublížiť.

Článok 10. Spojenie rodiny:

Ak vaši rodičia žijú v rôznych krajinách, máte právo presúvať sa medzi týmito krajinami, aby ste mohli zostať v kontakte s rodičmi alebo sa znova zísť ako rodina.

Článok 11. Ochrana pred nezákonným premiestnením do inej krajiny:

Štáty musia podniknúť opatrenia, ktoré zabránia tomu, aby vás niekto nezákonne odviezol z vašej vlastnej krajiny.

Článok 12. Rešpektovanie názorov dieťaťa:

Keď sa dospelí rozhodujú o záležitostiach, ktoré sa vás týkajú, máte právo slobodne povedať, čo si myslíte a tento názor musí byť bráný vážne.

Článok 13. Sloboda prejavu a informácie:

Máte právo vyhľadávať, prijímať a šíriť informácie každého druhu (t. j. písomne, prostredníctvom umenia, televízie, rozhlasu a internetu) za predpokladu, že tieto informácie neskodia vám alebo iným ľuďom.

Článok 14. Sloboda myslenia, svedomia a náboženstva:

Máte právo myslieť si a veriť, v čo chcete, a vyznávať svoje náboženstvo, pokiaľ tým neobmedzujete práva iných ľudí. Vaši rodičia by vás pri výkone týchto práv mali usmerňovať.

Článok 15. Sloboda združovania a pokojného zhromažďovania:

Máte právo stretávať sa a zapájať sa do skupín a organizácií s inými deťmi, pokiaľ tým neobmedzujete práva iných ľudí.

Článok 16. Súkromie, časť a povest:

Máte právo na súkromie. Nikto nesmie bez vášho dovozu poškodiť vaše dobré meno, vojsť do vášho domu, čítať vaše listy a e-maily alebo obťažovať vás alebo vašu rodinu.

Článok 17. Prístup k informáciám a médiám:

Máte právo na spoľahlivé informácie z rôznych zdrojov vrátane kníh, novín a časopisov, televízie, rozhlasu a internetu. Tieto informácie by mali byť prospešné a pochopiteľné.

Článok 18. Spoločné zodpovednosti rodičov:

Obaja vaši rodičia majú spoločnú zodpovednosť za vašu výchovu a vývoj a mali by vždy zvažovať predovšetkým to, čo je pre vás najlepšie. Štáty majú pracujúcim rodičom poskytnúť potrebnú pomoc.

Článok 19. Ochrana pred všetkými formami násillia, zneužívania a zanedbávania:

Štáty majú zabezpečovať náležitú starostlivosť a chrániť vás pred násillim, zneužívaním a zanedbávaním zo strany rodičov alebo akýchkoľvek iných osôb, ktoré sa o vás starajú.

Článok 20. Náhradná rodinná starostlivosť:

Ak sa o vás rodičia a rodina nevie vhodne postarať, musia sa o vás postarať ľudia, ktorí rešpektujú vaše náboženstvo, tradície a jazyk.

Článok 21. Adopcia:

Ak vás majú adoptovať, v prvom sa musí brať do úvahy váš záujem, a to bez ohľadu na to, či vás adoptujú v rodnej alebo inej krajine.

Článok 22. Utvárenie deti:

Ak ste prišli do novej krajiny, pretože vaša domovská krajina nebola pre vás bezpečná, máte právo na ochranu a pomoc. Máte rovnaké práva ako deti, ktoré sa tu narodili.

Článok 23. Deti so znevýhodnením:

Ak trpíte akoukoľvek formou zdravotného alebo iného znevýhodnenia, máte právo na osobitnú starostlivosť, podporu, výchovu a vzdelávanie, aby ste tak mohli čo najlepšie prežívať plný a nezávislý život a čo najviac sa zapájať do spoločnosti.

Článok 24. Zdravotná starostlivosť a zdravotnícke služby:

Máte právo na kvalitnú zdravotnú starostlivosť (t. j. na lieky, nemocnice a odbornú zdravotnícku pomoc). Máte tiež právo na čistú vodu, výživnú stravu, čisté životné prostredie a osvetu o zdraví, aby ste boli čo najzdravšie. Bohatšie krajiny majú v tomto pomáhať tým chudobnejším.

Článok 25. Pravidelné hodnotenie zaobchádzania:

Ak sa o vás starajú miestne úrady alebo inštitúcie, a nie vaši rodičia, máte právo na pravidelné hodnotenie vašej situácie, aby sa tak zabezpečila náležitá starostlivosť a dobré zaobchádzanie.

Článok 26. Výhody sociálneho zabezpečenia:

Spoločnosť, v ktorej žijete, vám musí poskytovať výhody plyniace zo sociálneho zabezpečenia (napr. výživu, zdravotie, sociálne poistenie) a pomáhať vám tak rozvíjať sa a žiť vo vhodných životných podmienkach. Štát by mal deťom a rodinám v núdzi poskytnúť peňažnú podporu.

Článok 27. Primeraná živobná úroveň:

Máte právo žiť v takých podmienkach, ktoré vám pomáhajú telesne, duševne, duchovne, morálne a spoločensky sa rozvíjať. Štát má v rámci svojich možností pomáhať rodinám, ktoré si to nemôžu dovoliť.

Článok 28. Právo na vzdelanie:

Máte právo na vzdelanie. Školská disciplína musí rešpektovať vašu ľudskú dôstojnosť. Základné školy by mali byť bezplatné a povinné. Bohatšie krajiny majú v tomto pomáhať tým chudobnejším.

Článok 29. Cieľ výchovy:

Výchova má čo najviac rozvíjať vašu osobnosť, nadania a rozumové aj telesné schopnosti. Jej cieľom je pripraviť vás na život a posilňovať úctu k rodičom, k vlastnej krajine a kultúre a k iným krajinám a kultúram. Máte právo učiť sa o svojich právoch.

Článok 30. Deti menšin a domorodého pôvodu:

Máte právo učiť sa a používať zvyky, náboženstvo a jazyk svojej rodiny, a to aj vtedy, keď tieto zvyky, náboženstvo a jazyk nepoužíva väčšina obyvateľov a obyvateľov krajiny.

Článok 31. Odpodínok, voľný čas, účasť na hrách a kultúra:

Máte právo na odpodínok, voľný čas a účasť na hrách, ako aj právo zúčastňovať sa rôznych oddychových a kultúrnych činností.

Článok 32. Deti a práca:

Štát vás musí chrániť pred nebezpečnou prácou, ktorá môže poškodiť vaše zdravie alebo rozvoj, brániť vášmu vzdelávaniu alebo pred prácou, ktorá by mohla viesť k vášmu vykorisťovaniu.

Článok 33. Zneužívanie drog:

Štát musí poskytovať prostriedky na vašu ochranu pred užívaním, výrobou alebo distribúciou nebezpečných drog.

Článok 34, Ochrana pred sexuálnym vykorisťovaním:

Štát vás musí chrániť pred sexuálnym zneužívaním.

Článok 35, Ochrana pred únosom, predajom a obchodovaním:

Štát musí zabezpečiť opatrenia zabráňujúce vášmu únosu, predaju alebo prevozu do iných krajín za účelom vykorisťovania.

Článok 36, Ochrana pred inými formami vykorisťovania:

Musíte byť chránené a chránení pred akýmkoľvek konaním, ktoré môže škodiť vášmu rozvoju a blahu.

Článok 37, Ochrana pred mučením, ponižujúcim zaobchádzaním a odňatím slobody:

Ak porušíte zákon, nesmie sa s vami kruto zaobchádzať. Deti nesmú byť väznené spolu s dospelými a musia mať právo udržiavať styk so svojimi rodinami.

Článok 38, Ochrana deť posilnutých vojnovými konfliktami:

Ak máte menej ako 15 rokov (vo väčšine európskych krajin menej ako 18 rokov), štát vám nesmie umožniť vstúpiť do armády ani sa priamo zúčastniť bojových akcií. Deti, ktoré sa nachádzajú na vojnovom území, by mali byť navyše osobitne chránené.

Článok 39, Zotavenie detských obeí:

Ak ste sa stali obeťou zanedbávania, zneužívania, vykorisťovania, mučenia alebo vojnového konfliktu alebo ak

vás dali do väzenia, máte právo na osobitnú pomoc pri telesnom a duševnom zotavení a opätovnom začatí sa do spoločnosti.

Článok 40, Výkon spravodlivosti u mladistvých:

Ak ste obvinení alebo obvinení z porušenia zákona, musíte sa s vami zaobchádzať s úctou a rešpektom. Máte právo na právnu pomoc a trest odňatia slobody by vám mal byť udelený len pri najzávažnejších zločinoch.

Článok 41, Rešpektovanie zákonov s väčšou mierou ochrany:

Ak vás zákony vašej krajiny chránia viac ako články tohto Dohovoru, potom sa uprednostňujú tieto zákony.

Článok 42, Informovanie o Dohovore:

Štáty musia obznanovať všetkým rodičom, inštitúcie a deti o tomto Dohovore.

Články 43 až 54, Povinnosti štátov:

Tieto články objasňujú, ako by mali dospelí a vlády štátov spolupracovať, aby sa tak zabezpečila ochrana práv všetkých detí.

Pomámkla: Dohovor o právach dieťaťa bol prijatý Valným zhromaždením Organizácie Spojených národov v roku 1989 a v roku 1990 nadobudol platnosť v podobe medzinárodného právneho dokumentu. Dohovor má 54 článkov, ktoré vymedzujú práva detí a stanovujú spôsob, akým vlády štátov tieto práva chránia a presadzujú. Tento Dohovor ratifikovali takmer všetky krajiny sveta a zaviazali sa tak dodržiavať všetky práva v ňom uvedené.

Dohovor o právach dieťaťa

Prijatý a otvorený na podpis, ratifikáciu a pristúpenie rezolúciou Valného zhromaždenia 44/25 dňa 20. novembra 1989
Nadobudnutie platnosti: Dňa 2. septembra 1990 v súlade s článkom 49

Preambula

Štáty, ktoré sú zmluvnými stranami tohto Dohovoru,

majúc na zreteli, že podľa zásad vyhlásených v Charte Spojených národov je uznanie prirodzenej dôstojnosti a rovných a neoddeliteľných práv všetkých členov ľudskej rodiny základom slobody, spravodlivosti a mieru vo svete, majú na mysli, že národy Organizácie Spojených národov v Charte znova potvrdili svoju vieru v základné ľudské práva, v dôstojnosť a hodnotu ľudskej osobnosti a že vyjadrili svoje odhodlanie podporovať sociálny pokrok a zlepšovať životnú úroveň pri väčšej slobode,

uznávajú, že Organizácia Spojených národov vo Všeobecnej deklarácii ľudských práv a v medzinárodných paktoch o ľudských právach vyhlásila a dohodla, že každému prináležia v nich ustanovené práva, a to bez akéhokoľvek rozlišovania podľa rasy, farby pleti, pohlavia, jazyka, náboženstva, politického alebo iného presvedčenia, národnostného alebo sociálneho pôvodu, majetku, rodového alebo iného postavenia, odvolávajú sa na to, že vo Všeobecnej deklarácii ľudských práv Organizácia Spojených národov vyhlásila, že deti majú právo na osobitnú starostlivosť a pomoc,

zastávajú presvedčenie, že rodine ako základnej jednotke spoločnosti a prirodzenému prostrediu pre rast a blaho všetkých svojich členov, predovšetkým detí, má byť poskytovaná nevyhnutná ochrana a pomoc tak, aby mohla plne prevziať svoje povinnosti v spoločnosti,

uznávajú, že v záujme plného a harmonického rozvoja osobnosti musí dieťa vyrastať v rodinnom prostredí, v atmosfére šľasťia, lásky a porozumenia,

majúc na zreteli, že dieťa musí byť plne pripravené žiť v spoločnosti vlastným životom a byť vychované v duchu ideálov obsiahnutých v Charte Organizácie Spojených národov, a to predovšetkým v duchu mieru, dôstojnosti, znášanlivosti, slobody, rovnosti a spolupatričnosti,

majúc na mysli, že potreba zabezpečiť dieťaťu osobitnú starostlivosť bola zakotvená v Ženevskej deklarácii práv dieťaťa z roku 1924 a v Deklarácii práv dieťaťa prijatej Organizáciou Spojených národov v roku 1959 a uznaná vo Všeobecnej de-

klarácii ľudských práv, v Medzinárodnom pakte o občian- ských a politických právach (predovšetkým v článkoch 23 a 24), v Medzinárodnom pakte o hospodárskych, sociálnych a kultúrnych právach (predovšetkým v článku 10) a v štátoch a príslušných dokumentoch špecializovaných organizácií a medzinárodných organizácií zaoberajúcich sa starostlivosťou o blaho detí,

majúc na zreteli, že, ako je uvedené v Deklarácii práv dieťaťa, prijatej Valným zhromaždením Organizácie Spojených národov 20. novembra 1959, „dieťa z dôvodu svojej fyzickej a duševnej nezrelosti potrebuje osobitné záruky a starostlivosť vrátane primeranej právnej ochrany pred narodením aj po ňom.“

odvolávajú sa na ustanovenia Deklarácie sociálnych a právnych zásad ochrany a zabezpečenia blaha detí, s osobitným ohľadom na vnútroštátnu a medzinárodnú úpravu umiestňovania do pestúnskej starostlivosti a do adopcie, minimálnych štandardných pravidiel OSN týkajúcich sa výkonu súdnicva nad mladistvými (Bekínske pravidlá) a Deklarácie o ochrane žien a detí za mimoriadnych udalostí a za ozbrojených konfliktov,

uznávajú, že vo všetkých krajinách sveta sú deti, ktoré žijú v obzvlášť ťažkých podmienkach, a že si tieto deti vyžadujú osobitnú pozornosť,

berúc náležitý ohľad na význam tradícií a kultúrnych hodnôt každého národa pre ochranu a harmonický rozvoj dieťaťa, uznávajú význam medzinárodnej spolupráce s cieľom zlepšovať životné podmienky detí v každej krajine, predovšetkým v rozvojových krajinách,

sa dohodli takto:

ČASŤ I

Článok 1

Na účely tohto Dohovoru sa dieťaťom rozumie každá ľudská bytosť mladšia ako osemať rokov, pokiaľ podľa právneho poriadku, ktorý sa na dieťa vzťahuje, nie je plnoletosť dosiahnutá skôr.

Článok 2

1. Štáty, ktoré sú zmluvnou stranou tohto Dohovoru, sa zaväzujú rešpektovať a zabezpečiť práva ustanovené týmto Dohovorom každému dieťaťu pod ich právomocou bez diskriminácie akéhokoľvek druhu a bez ohľadu na rasu, farbu pleti, pohlavie, jazyk, náboženstvo, politické alebo iné presvedčenie, národnosť, etnický alebo sociálny pôvod, majetok, telesné alebo duševné znevýhodnenie, narodenie a iné postavenie dieťaťa alebo jeho rodičov alebo zákonných zástupcov.

2. Štáty, ktoré sú zmluvnou stranou Dohovoru, prijímajú všetky potrebné opatrenia na to, aby bolo dieťa chránené pred všetkými formami diskriminácie alebo trestania z dôvodu postavenia, činnosti, vyjadrených názorov alebo viery jeho rodičov, zákonných zástupcov alebo členov rodiny.

Článok 3

1. Najlepší záujem dieťaťa musí byť prvoradým hľadiskom pri akýchkoľvek krokoch týkajúcich sa dieťa alebo opatreniach vykonávaných verejnými alebo súkromnými zariadeniami sociálnej starostlivosti, súdmi, správnymi alebo zákonodarnými orgánmi.

2. Štáty, ktoré sú zmluvnou stranou Dohovoru, sa zaväzujú zabezpečiť dieťaťu takú ochranu a starostlivosť, aká je nevyhnutná pre jeho blaho, pričom berú ohľad na práva a povinnosti jeho rodičov, zákonných zástupcov alebo iných príslušných právne zodpovedných jednotlivcov a vykonajú pre to všetky potrebné zákonodarné a správne opatrenia.

3. Štáty, ktoré sú zmluvnou stranou Dohovoru, zabezpečia, aby inštitúcie, služby a zariadenia zodpovedné za starostlivosť alebo ochranu detí zodpovedali normám ustanoveným kompetentnými úradmi, predovšetkým v oblasti bezpečnosti a ochrany zdravia, počtu a kvalifikácie svojho personálu, ako aj kompetentného dozoru.

Článok 4

Štáty, ktoré sú zmluvnou stranou Dohovoru, vykonávajú všetky potrebné zákonodarné, správne a iné opatrenia na vykonávanie práv uznaných týmto Dohovorom. Pokiaľ ide o hospodárske, sociálne a kultúrne práva, štáty, ktoré sú zmluvnou stranou Dohovoru, vykonávajú opatrenia v maximálnom rozsahu svojich prostriedkov a podľa potreby aj v rámci medzinárodnej spolupráce.

Článok 5

Štáty, ktoré sú zmluvnou stranou Dohovoru, sa zaväzujú rešpektovať zodpovednosť, práva a povinnosti rodičov alebo, v zodpovedajúcich prípadoch a v súlade s miestnymi zvyklosťami, členov širšej rodiny alebo spoločenstva, zákonných zástupcov alebo iných osôb právne zodpovedných za dieťa a týmto spôsobom zabezpečovať vhodné vedenie a usmerňovanie dieťaťa pri výkone práv podľa Dohovoru v súlade s jeho rozvíjajúcimi sa schopnosťami.

Článok 6

Štáty, ktoré sú zmluvnou stranou Dohovoru, uznávajú, že každé dieťa má prirodzené právo na život. Štáty, ktoré sú zmluvnou stranou Dohovoru, zabezpečujú v najvyššej možnej miere zachovanie života a rozvoj dieťaťa.

Článok 7

1. Každé dieťa musí byť ihneď po narodení zaregistrované a zapísané na matrike a od narodenia má právo na meno, právo na štátnu príslušnosť, a pokiaľ je to možné, právo poznať svojich rodičov a právo na ich starostlivosť.

2. Štáty, ktoré sú zmluvnou stranou Dohovoru, zabezpečujú vykonávanie týchto práv v súlade so svojím vnútroštátnym právom a v súlade so svojimi záväzkami vyplývajúcimi z príslušných medzinárodnoprávných dokumentov v tejto oblasti, zvlášť v prípade, ak by inak dieťa ostalo bez štátnej príslušnosti.

Článok 8

1. Štáty, ktoré sú zmluvnou stranou Dohovoru, sa zaväzujú rešpektovať právo dieťaťa na zachovanie jeho totožnosti vrátane štátnej príslušnosti, mena a rodinných väziev v súlade so zákonom a s vylúčením nezákonných zásahov.

2. Ak je dieťa protizákonne alebo úplne pozbavené svojej totožnosti, zabezpečia mu štáty, ktoré sú zmluvnou stranou Dohovoru, potrebnú pomoc a ochranu pre jej urýchlené obnovenie.

Článok 9

1. Štáty, ktoré sú zmluvnou stranou Dohovoru, zabezpečia, aby dieťa nemohlo byť oddelené od svojich rodičov proti ich vôli, okrem prípadov, keď príslušné orgány podliehajúce súdnej preskúmaniu, v súlade s platným právom a v príslušnom konaní roz-

hodnú, že také oddelenie je potrebné v najlepšom záujme dieťaťa. Takéto rozhodnutie môže byť nevyhnutné v niektorom konkrétnom prípade, napríklad ak ide o zneužívanie alebo zanedbávanie dieťaťa rodičmi alebo ak rodičia žijú oddelene a treba rozhodnúť o mieste bydliska dieťaťa.

2. V akomkoľvek konaní podľa odseku 1 sa poskytuje všetkým dotknutým stranám možnosť zúčastniť sa konania a predložiť svoje stanoviská.

3. Štáty, ktoré sú zmluvnou stranou Dohovoru, rešpektujú právo dieťaťa, oddeleného od jedného alebo oboch rodičov, udržiavať pravidelné osobné kontakty s oboma rodičmi, pokiaľ to nie je v rozpore s najlepším záujmami dieťaťa.

4. Ak je takéto oddelenie dieťaťa od rodičov dôsledkom akéhokoľvek postupu štátu, ktorý je zmluvnou stranou Dohovoru, akým je väzba, uväznenie, vypovedanie, deportácia alebo smrť (vrátane smrti, ktorá nastala z akéhokoľvek príčiny v dobe, keď dotyčná osoba bola v opatre štátu) jedného alebo oboch rodičov dieťaťa, tento štát, ktorý je zmluvnou stranou Dohovoru, na požiadanie poskytnie rodičom, dieťaťu alebo inejmu členovi rodiny nevyhnutné informácie o mieste pobytu neprítomného (neprítomných) člena alebo členov (členov alebo členiek) rodiny, pokiaľ poskytnutie takej informácie nie je škodlivé pre blaho dieťaťa. Štáty, ktoré sú zmluvnou stranou Dohovoru, okrem toho zabezpečia, aby podanie takej žiadosti samo osebe nemalo žiadne nepriaznivé dôsledky pre dotknutú osobu alebo osoby.

Článok 10

1. Za účelom spojenia rodiny a v súlade so záväzkom podľa čl. 9 ods. 1 štáty, ktoré sú zmluvnou stranou Dohovoru, posudzujú žiadosti dieťaťa alebo jeho rodičov o vstup na územie štátu, ktorý je zmluvnou stranou Dohovoru, alebo o jeho opustenie pozitívnym, humánnym a urýchljeným spôsobom. Štáty, ktoré sú zmluvnou stranou Dohovoru, ďalej zabezpečia, aby podanie takejto žiadosti nemalo žiadne nepriaznivé dôsledky pre žiadateľky, žiadateľov ani členky a členov.

2. Dieťa, ktorého rodičia majú trvalý pobyt v rôznych štátoch, má s výnimkou mimoriadnych okolností právo udržiavať pravidelné osobné kontakty a priame styky s oboma rodičmi. Za týmto účelom a v súlade so svojím záväzkom podľa čl. 9 ods. 2 štáty, ktoré sú

zmluvnou stranou Dohovoru, uznávajú právo dieťaťa a jeho rodičov opustiť ktorkoľvek krajinu, aj svoju vlasť, a vstúpiť do svojej vlastnej krajiny. Právo opustiť ktorkoľvek krajinu podlieha iba takým obmedzeniam, ktoré ustanovuje zákon a ktoré sú potrebné na ochranu národnej bezpečnosti, verejného poriadku, verejného zdravia alebo morálky, alebo na ochranu práv a slobôd iných, a ktoré sú v súlade s ostatnými právmi uznanými v tomto Dohovore.

Článok 11

1. Štáty, ktoré sú zmluvnou stranou Dohovoru, vykonávajú opatrenia na zabránenie nezákonného pre-miestňovania detí do zahraničia a ich nenačratenia späť.

2. Za tým účelom budú štáty, ktoré sú zmluvnou stranou Dohovoru, podporovať uzatváranie dvojstranných a mnohostranných dohôd alebo pristupovanie k existujúcim dohodám.

Článok 12

1. Štáty, ktoré sú zmluvnou stranou Dohovoru, zabezpečujú dieťaťu, ktoré je schopné formulovať svoje vlastné názory, právo tieto názory slobodne vyjadrovať vo všetkých záležitostiach, ktoré sa ho týkajú, pričom názorom dieťaťa sa musí venovať patričná pozornosť zodpovedajúca jeho veku a úrovni.

2. Za tým účelom sa dieťaťu poskytuje predovšetkým možnosť byť vypočuté v akomkoľvek súdnom alebo správnom konaní, ktoré sa ho týka, a to buď priamo, alebo prostredníctvom zástupcu alebo príslušného orgánu, pričom spôsob vypočutia musí byť v súlade s procesnými predpismi vnútroštátneho práva.

Článok 13

1. Dieťa má právo na slobodu prejavu. Toto právo zahŕňa slobodu vyhladávať, prijímať a šíriť informácie a myšlienky každého druhu, bez ohľadu na hranice, či už ústne, písomne alebo tlačou, v podobe umenia alebo akýmkoľvek inými prostriedkami podľa vlastného výberu.

2. Výkon tohto práva môže podliehať určitým obmedzeniam, ale tieto obmedzenia budú iba také, aké ustanovuje zákon a ktoré sú nevyhnutné:

- a) na rešpektovanie práv alebo povestí iných a
- b) na ochranu národnej bezpečnosti alebo verejného poriadku, verejného zdravia alebo morálky.

Článok 14

1. Štáty, ktoré sú zmluvnou stranou Dohovoru, uznávajú právo dieťaťa na slobodu myslenia, svedomia a náboženstva.

2. Štáty, ktoré sú zmluvnou stranou Dohovoru, uznávajú práva a povinnosti rodičov, a v zodpovedajúcich prípadoch zákonných zástupcov, usmerňovať dieťa pri výkone jeho práva spôsobom, ktorý zodpovedá rozvíjajúcim sa schopnostiam dieťaťa.

3. Sloboda prejavovať náboženstvo alebo vieru môže po-dliehať iba takým obmedzeniam, ktoré predpisuje zákon a ktoré sú nevyhnutné na ochranu verejnej bezpečnosti, poriadku, zdravia alebo morálky alebo na ochranu základných práv a slobôd iných.

Článok 15

1. Štáty, ktoré sú zmluvnou stranou Dohovoru, uznávajú právo dieťaťa na slobodu združovania a slobodu pokojného zhromažďovania.

2. Výkon týchto práv nesmie byť žiadnym spôsobom obmedzovaný s výnimkou tých obmedzení, ktoré predpisuje zákon a ktoré sú v demokratickej spoločnosti nevyhnutné v záujme národnej bezpečnosti alebo verejnej bezpečnosti, verejného poriadku, verejného zdravia alebo morálky alebo ochrany práv a slobôd iných.

Článok 16

1. Žiadne dieťa nesmie byť vystavené svojvoľnému alebo nezákonnému zasahovaniu do svojho súkromia, rodiny, domova alebo korešpondencie ani nezákonným útokom na svoju česť a povesť.

2. Dieťa má právo na zákonnú ochranu proti takým zásahom alebo útokom.

Článok 17

Štáty, ktoré sú zmluvnou stranou Dohovoru, uznávajú dôležitú funkciu masmédií a zabezpečujú dieťaťu prístup k informáciám a materiálom z rôznych vnútroštátnych a medzinárodných zdrojov, predovšetkým k takým, ktoré sa usilujú o rozvoj sociálneho, duchovného a mravného blaha dieťaťa a tiež jeho telesného a duševného zdravia. Za týmto účelom štáty, ktoré sú zmluvnou stranou Dohovoru, podporujú:

a) masmédiá pri šírení informácií a materiálov, ktoré sú pre dieťa sociálne a kultúrne prospešné a ktoré zodpovedajú duchu článku 29 tohto Dohovoru,

b) medzinárodnú spoluprácu pri vytváraní, výmene a šírení takýchto informácií a materiálov z rôznych kultúrnych, vnútroštátnych a medzinárodných zdrojov,

c) tvorbu a šírenie kníh pre deti,

d) masmédiá, aby venovali osobitnú pozornosť jazykovým potrebám detí patriacich k menšinovej skupine alebo domorodých detí,

e) vypracovanie zodpovedajúcich zásad ochrany dieťaťa pred informáciami a materiálmi škodlivými pre jeho blaho, s prihliadnutím na ustanovenia článkov 13 a 18 tohto Dohovoru.

Článok 18

1. Štáty, ktoré sú zmluvnou stranou Dohovoru, vynaložia všetko úsilie na to, aby zabezpečili uznanie princípu, že obaja rodičia majú spoločnú zodpovednosť za výchovu a rozvoj dieťaťa. Rodičia, prípadne zákonní zástupcovia a zástupkyne nesú prvoradú zodpovednosť za výchovu a rozvoj dieťaťa. Základným zmyslom ich starostlivosti bude pritom najlepší záujem dieťaťa.

2. Za účelom zaručenia a podpory práv ustanovených týmto Dohovorom poskytujú štáty, ktoré sú zmluvnou stranou Dohovoru, rodičom a zákonným zástupcom potrebnú pomoc pri plnení ich úloh výchovy detí a zabezpečujú rozvoj inštitúcií, zariadení a služieb starostlivosti o deti.

3. Štáty, ktoré sú zmluvnou stranou Dohovoru, vykonávajú všetky potrebné zákonomné, správne, sociálne a výchovné opatrenia na to, aby sa zabezpečilo právo detí pracujúcich rodičov využívať služby a zariadenia starostlivosti o deti, ktoré sú pre ne určené.

Článok 19

1. Štáty, ktoré sú zmluvnou stranou Dohovoru, vykonávajú všetky potrebné zákonomné, správne, sociálne a výchovné opatrenia na ochranu detí pred akýmkoľvek telesným alebo duševným násilím, poškodením alebo zneužívaním, zanedbávaním alebo nedbalým zaošchádzaním, týraním alebo vykorisťovaním vrátane sexuálneho zneužívania, pokiaľ sú v starostlivosti jedného alebo oboch rodičov, zákonných zástupcov alebo akýchkoľvek iných osôb starajúcich sa o dieťa.

2. Tieto ochranné opatrenia zahŕňajú podľa potreby účinné postupy na vytváranie sociálnych programov

zameraných na poskytnutie nevyhnutnej podpory dieťaťu a tým, ktorí sa o dieťa starajú. Tieto opatrenia zahŕňajú aj iné formy prevencie a zisťovania, označovanie, postúpenie, vyšetřovanie, riešenie a následné sledovanie uvedených prípadov zlého zaošchádzania s deťmi a v prípade nutnosti, uplatnenie súdnych prostriedkov.

Článok 20

1. Dieťa dočasne alebo trvalo zbavené svojho rodinného prostredia alebo dieťa, ktoré s ohľadom na jeho najlepší záujem nemôže byť ponechané v tomto prostredí, má právo na osobitnú ochranu a pomoc poskytovanú štátom.

2. Štáty, ktoré sú zmluvnou stranou Dohovoru, zabezpečia takému dieťaťu v súlade so svojimi vnútroštátnymi zákonmi náhradnú starostlivosť.

3. Táto starostlivosť môže okrem iného zahŕňať pestún-skú starostlivosť, inštitút „kašala“ podľa islamského práva, osvojenie a v nevyhnutných prípadoch umiestnenie do vhodného zariadenia starostlivosti o deti. Pri výbere riešenia je potrebné brať do úvahy potrebu kontinuity pri výchove dieťaťa a etnický, náboženský, kultúrny a jazykový pôvod dieťaťa.

Článok 21

Štáty, ktoré sú zmluvnou stranou Dohovoru a ktoré uznávajú a/alebo povolujú systém osvojenia, zabezpečia, aby sa v prvom rade bral do úvahy najlepší záujem dieťaťa, a:

a) zabezpečia, aby osvojenie dieťaťa povoľovali len na to kompetentné orgány, ktoré v súlade s platným právom a predpismi a na základe všetkých zodpovedajúcich a spoľahlivých informácií rozhodnú, že osvojenie je príпустné vzhľadom na postavenie dieťaťa voči rodičom, príbuzným a zákonným zástupcom a že, ak sa to vyžaduje, dotknuté osoby dali vedomý súhlas na osvojenie po takom prejednaní, ktoré sa môže ukázať ako potrebné,

b) uznávajú, že osvojenie v cudzej krajine možno považovať za náhradný spôsob starostlivosti o dieťa, pokiaľ dieťa nemožno odovzdať do výchovy v pe-túnskej alebo osvojitelskej rodine alebo nie je možné sa o dieťa iným vhodným spôsobom postarať v krajine jeho pôvodu,

c) zabezpečia, aby dieťa osvojené v inej krajine využilo rovnaké záruky a práva, ktoré by platili v prípade osvojenia vo vlastnej krajine,

d) vykonávajú všetky opatrenia potrebné na zabezpečenie toho, aby osvojenie v cudzej krajine neviedlo k neoprávnenému finančnému zisku zúčastnených osôb,

e) podporujú v nevyhnutných prípadoch cieľe tohto článku uzavieraním dvojstranných alebo mnohostranných dohôd alebo zmlúv a v ich rámci sa usilujú o to, aby umiestnenie dieťaťa do starostlivosti v inej krajine uskutočňovali kompetentné úrady alebo orgány.

Článok 22

1. Štáty, ktoré sú zmluvnou stranou Dohovoru, vykonávajú opatrenia potrebné na zabezpečenie toho, aby dieťa žiadajúce o priznanie postavenia utečenca alebo utečenky alebo ktoré sa v súlade s platným medzinárodným alebo vnútroštátnym právom a predpismi považuje za utečenca alebo utečenkú, či už je v sprie-vode svojich rodičov, iných osôb alebo bez sprievodu, dostalo potrebnú ochranu a humanitárnu pomoc pri využívaní práv stanovených týmto Dohovorom a inými dokumentmi v oblasti medzinárodného humanitárneho práva a ľudských práv, ktorého sú uvedené štáty zmluvnými stranami.

2. Za týmto účelom štáty, ktoré sú zmluvnou stranou Dohovoru, podľa vlastného uváženia podporujú spoluprácu pri úsilí Organizácie Spojených národov a iných príslušných medzivládnych alebo mimovládnych organizácií spolupracujúcich s Organizáciou Spojených národov s cieľom chrániť a pomáhať takýmto deťom a vyhľadávať rodičov alebo iných členov rodiny dieťaťa – utečenca alebo utečenky, v záujme získania informácií potrebných na opätovné spojenie dieťaťa s jeho rodinou. Ak nie je možné nájsť rodičov alebo iných členov rodiny, dieťaťu sa poskytuje rovnaká ochrana ako každému inému dieťaťu, ktoré je z akéhokoľvek dôvodu trvale alebo prechodne zbavené svojej rodiny, ako to stanovuje tento Dohovor.

Článok 23

1. Štáty, ktoré sú zmluvnou stranou Dohovoru, uznávajú, že dieťa s telesným alebo duševným zdravotným znevýhodnením má žiť a tešiť sa plnému a riadnemu životu v podmienkach zabezpečujúcich dôstojnosť, podporujúcich sebadôveru a umožňujúcich aktívnu účasť dieťaťa v spoločnosti.

2. Štáty, ktoré sú zmluvnou stranou Dohovoru, uznávajú právo dieťaťa so zdravotným znevýhodnením na

osobitnú starostlivosť a podľa svojich možností podporujú a zabezpečujú oprávnenému dieťaťu a osobám, ktoré sa oň starajú, požadovanú podporu a pomoc, o ktorú sú požiadané a ktorá zodpovedá stavu dieťaťa a situácii rodičov alebo iných osôb, ktoré sa o dieťa starajú.

3. Uznávajúci osobitné potreby dieťaťa so zdravotným znevýhodnením, sa pomoc v súlade s odsekom 2 poskytuje podľa možnosti bezplatne, s ohľadom na finančné zdroje rodičov alebo iných osôb, ktoré sa o dieťa starajú. Táto pomoc slúži na zabezpečenie účinného prístupu dieťaťa so zdravotným znevýhodnením k vzdelaniu, odbornej príprave, zdravotnej starostlivosti, rehabilitačnej starostlivosti, príprave na povolanie a možnostiam oddychu, a to spôsobom, ktorý vedie k dosiahnutiu čo najvyššieho zapojenia dieťaťa do spoločnosti a čo najvyššieho stupňa rozvoja osobnosti vrátane kultúrneho a duchovného rozvoja dieťaťa.

4. Štáty, ktoré sú zmluvnou stranou Dohovoru, v duchu medzinárodnej spolupráce podporujú výmenu zodpovedajúcich informácií v oblasti preventívnej zdravotnej starostlivosti a medicínskeho, psychologického a funkčného ošetrovania detí so zdravotným znevýhodnením vrátane šírenia a prístupu k informáciám o metódach rehabilitácie, výchovy a odbornej prípravy, aby tak štáty, ktoré sú zmluvnou stranou Dohovoru, mohli zlepšovať svoje možnosti a znalosti a predchádzať tak svoje skúsenosti v týchto oblastiach. V tomto smere sa berie osobitný ohľad na potreby rozvojových krajín.

Článok 24

1. Štáty, ktoré sú zmluvnou stranou Dohovoru, uznávajú právo dieťaťa na dosiahnutie najvyššej možnej úrovne zdravotného stavu a na využitie liečebných a rehabilitačných zariadení. Štáty, ktoré sú zmluvnou stranou Dohovoru, sa usilujú o zabezpečenie toho, aby žiadne dieťa nebolo pozbavené svojho práva na prístup k takýmto službám zdravotnej starostlivosti.

2. Štáty, ktoré sú zmluvnou stranou Dohovoru, dbajú na plné uskutočňovanie tohto práva a predovšetkým prijímajú potrebné opatrenia:

- a) na znižovanie doženskej a detskej úmrtnosti,
- b) na zabezpečenie nevyhnutnej lekárskej pomoci a zdravotnej starostlivosti pre všetky deti s dôrazom na rozvoj základnej lekárskej starostlivosti,
- c) na boj s chorobami a podvýživou v rámci zá-

kladnej lekárskej starostlivosti, okrem iného tiež využívaním bežne dostupných technológií a poskytovaním dostatočne výživnej stravy a čistej pitnej vody, pričom sa berie ohľad na nebezpečenstvá a riziká znečistenia životného prostredia,

d) na poskytnutie vhodnej starostlivosti matkám pred pôrodom a po narodení dieťaťa,

e) na zabezpečenie informovania, prístupu k základnému vzdelaniu a podpory využívania základných poznatkov pre všetkých členov spoločnosti, predovšetkým rodičov a detí, o zdraví a výžive detí, výhodách dojčenia, hygieny, sanitárnych podmienkach prostredia a o predchádzaní úrazom.

f) na rozvoj osvetu a služieb v oblasti preventívnej zdravotnej starostlivosti, poradenstva pre rodičov a výchovy k plánovaniu rodicovstva.

3. Štáty, ktoré sú zmluvnou stranou Dohovoru, uznávajú všetky účinné a potrebné opatrenia s cieľom odstrániť zaužívané postupy, ktoré ohrozujú zdravie detí.

4. Štáty, ktoré sú zmluvnou stranou Dohovoru, sa zaväzujú podporovať medzinárodnú spoluprácu s cieľom postupne dosiahnuť plné vykonávanie práva uznaného v tomto článku. V tomto smere sa berie osobitný ohľad na potreby rozvojových krajín.

Článok 25

Štáty, ktoré sú zmluvnou stranou Dohovoru, uznávajú právo dieťaťa, umiestneného príslušným orgánom do náhradného zariadenia za účelom starostlivosti, ochrany alebo liečenia telesného alebo duševného zdravia, na pravidelné hodnotenie a kontrolu poskytovanej opatery a všetkých ďalších okolností spojených s jeho umiestnením.

Článok 26

1. Štáty, ktoré sú zmluvnou stranou Dohovoru, uznávajú právo každého dieťaťa na výhody sociálneho zabezpečenia vrátane sociálneho poistenia a prijímajú nevyhnutné opatrenia na dosiahnutie plného vykonávania tohto práva v súlade s vnútroštátnym právom.

2. Tieto výhody sa podľa situácie poskytujú s ohľadom na zdroje a možnosti dieťaťa a osôb, ktoré sa oň starajú, ako aj s ohľadom na všetky ďalšie hľadiská, ktoré sú spojené so žiadosťou o poskytnutie týchto výhod podanou dieťaťom alebo v prospech dieťaťa.

Článok 27

1. Štáty, ktoré sú zmluvnou stranou Dohovoru, uznávajú právo každého dieťaťa na životnú úroveň primeranú jeho telesnému, duševnému, duchovnému, mravnému a sociálnemu rozvoju.

2. Rodičia, rodičia alebo iné osoby, ktoré sa o dieťa starajú, nesú v rámci svojich schopností a finančných možností prvoradú zodpovednosť za zabezpečenie životných podmienok nevyhnutných pre rozvoj dieťaťa.

3. Štáty, ktoré sú zmluvnou stranou Dohovoru, prijímajú v súlade s podmienkami daného štátu a v rámci svojich možností opatrenia potrebné na poskytovanie pomoci rodičom a iným osobám, ktoré sa o dieťa starajú, na vykonávanie tohto práva a v prípade potreby poskytujú materiálnu pomoc a podporné programy, predovšetkým v oblasti zabezpečenia potravín, oblečenia a bývania.

4. Štáty, ktoré sú zmluvnou stranou Dohovoru, prijímajú všetky opatrenia nevyhnutné na zabezpečenie obnovy starostlivosti o dieťa zo strany rodičov alebo iných osôb, ktoré nesú za dieťa finančnú zodpovednosť, či už na území štátu, ktorý je zmluvnou stranou Dohovoru, alebo v zahraničí. Predovšetkým v tých prípadoch, keď osoba finančne zodpovedná za dieťa žije v inom štáte než dieťa, podporujú štáty, ktoré sú zmluvnou stranou Dohovoru, prístup k medzinárodným dohodám, uzatváranie takýchto dohôd alebo iné vhodné opatrenia.

Článok 28

1. Štáty, ktoré sú zmluvnou stranou Dohovoru, uznávajú právo dieťaťa na vzdelanie a s cieľom postupného vykonávania tohto práva a na základe rovnosti príležitostí predovšetkým:

- a) zavádzajú pre všetky deti bezplatné a povinné základné vzdelanie,
- b) podporujú rozvoj rôznych foriem stredného vzdelania vrátane všeobecného a odborného vzdelania, sprístupňujú tieto formy vzdelania pre každé dieťa a prijímajú iné vhodné opatrenia, ako je zavádzanie bezplatného vzdelania a v prípade potreby poskytovanie finančnej podpory,
- c) všetkými vhodnými prostriedkami sprístupňujú vysokoškolské vzdelanie pre všetkých podľa ich schopností,
- d) sprístupňujú všetkým deťom informácie a po-

radenstvo v oblasti vzdelania a odbornej prípravy na povolanie,

e) prijímajú opatrenia na podporu pravidelnej školskej dochádzky a na zníženie počtu detí, ktoré nedokážu školskú dochádzku.

2. Štáty, ktoré sú zmluvnou stranou Dohovoru, vykonávajú všetky opatrenia nevyhnutné na to, aby sa disciplína v školách zabezpečovala spôsobom zlučiteľným s ľudskou dôstojnosťou dieťaťa a v súlade s týmto Dohovorom.

3. Štáty, ktoré sú zmluvnou stranou Dohovoru, rozvíjajú a podporujú medzinárodnú spoluprácu v záležitostiach týkajúcich sa vzdelania, predovšetkým s cieľom prispieť k odstráneniu nevedomosti a negramotnosti vo svete a s cieľom uľahčiť prístup k vedecko-technickým poznatkom a moderným metódam výchovy. V tomto smere sa berie osobitný ohľad na potreby rozvojových krajín.

Článok 29

1. Štáty, ktoré sú zmluvnou stranou Dohovoru, sa zhodujú, že výchova dieťaťa má smerovať k:

- a) rozvíjaniu osobnosti dieťaťa, jeho nadania a duševných aj telesných schopností v čo najväčšej miere,
- b) rozvíjaniu úcty k ľudským právam, základným slobodám a k princípom stanoveným v Charte Organizácie Spojených národov,
- c) rozvíjaniu úcty k rodičom, k vlastnej kultúrnej identite, jazyku a hodnotám, k národným hodnotám krajiny, v ktorej dieťa žije aj krajiny, z ktorej pochádza a k civilizáciám odlišným od svojej vlastnej,
- d) príprave dieťaťa na zodpovedný život v slobodnej spoločnosti v duchu porozumenia, mieru, znášanlivosti, rodovej rovnosti a priateľstva medzi všetkými národnosťami, etnickými, národnostnými a náboženskými skupinami a osobami domorodého pôvodu,
- e) rozvíjaniu úcty k prírodnému prostrediu.

2. Žiadna časť tohto článku alebo článku 28 sa nesmie vykladať tak, aby obmedzovala slobodu jednotlivcov a organizácií zriaďovať a riadiť výchovné inštitúcie. Za všetkých okolností je však potrebné zabezpečiť dodržiavanie princípov ustanovených v odseku 1 tohto článku a požiadať, aby vzdelanie poskytované týmito inštitúciami zodpovedalo minimálnym normám stanoveným štátom.

Článok 30

V štátoch, v ktorých existujú etnické, náboženské alebo jazykové menšiny alebo osoby domorodého pôvodu, sa nesmie dieťaťu patriacemu k takejto menšine alebo domorodému obyvateľstvu odopierať používať vlastnú kultúru, vyznávať a praktizovať svoje vlastné náboženstvo alebo používať svoj vlastný jazyk spoločne s príslušníkmi a príslušníkmi svojej skupiny.

Článok 31

1. Štáty, ktoré sú zmluvnou stranou Dohovoru, uznávajú právo dieťaťa na odpočinok a voľný čas, právo venovať sa hre a oddychovej činnosti zodpovedajúcej jeho veku, ako aj slobodu sa zúčastňovať kultúrneho života a umeleckej činnosti.
2. Štáty, ktoré sú zmluvnou stranou Dohovoru, uznávajú a zabezpečujú právo dieťaťa na všestrannú účasť na kultúrnom a umeleckom živote a podporujú vytváranie primeraných a rovných príležitostí na kultúrne, umelecké a oddychové činnosti a trávenie voľného času.

Článok 32

1. Štáty, ktoré sú zmluvnou stranou Dohovoru, uznávajú právo dieťaťa na ochranu pred hospodárskym využívaním a pred vykonávaním akýchkoľvek prác, ktorá môže byť pre dieťa nebezpečná, ktorá môže brániť jeho vzdelávaniu alebo ktorá môže škodiť zdraviu dieťaťa alebo jeho telesnému, duševnému, duchovnému, mravnému alebo sociálnemu rozvoju.

2. Štáty, ktoré sú zmluvnou stranou Dohovoru, prijímajú zákonodarné, správne, sociálne a výchovné opatrenia na zabezpečenie vykonávania tohto článku. Za týmto účelom a s ohľadom na príslušné ustanovenia iných medzinárodných dokumentov stanovujú štáty, ktoré sú zmluvnou stranou Dohovoru, predovšetkým:
 - a) najnižšiu vekovú hranicu alebo hranice pre vstup do zamestnania,
 - b) zodpovedajúcu úpravu pracovného času a podmienok zamestnania,
 - c) zodpovedajúce pokuty alebo iné sankcie na účinné zabezpečenie plnenia tohto článku.

Článok 33

Štáty, ktoré sú zmluvnou stranou Dohovoru, prijímajú všetky nevyhnutné opatrenia vrátane zákonodarných, správnych, sociálnych a kultúrnych opatrení na ochranu detí pred nezákonným užívaním narkotických a psycho-

tropných látok definovaných príslušnými medzinárodnými zmluvami a s cieľom zabrániť využívaniu detí pri nezákonnej výrobe a obchodovaní s týmito látkami.

Článok 34

Štáty, ktoré sú zmluvnou stranou Dohovoru, sa zavazujú chrániť dieťa pred všetkými formami sexuálneho vykorisťovania a sexuálneho zneužívania. Za týmto účelom prijímajú nevyhnutné vnútorné, dvojstranné a mnohostranné medzinárodné opatrenia zabraňujúce:

- a) navádzaniu alebo donucovaniu detí k akémukoľvek nezákonnej sexuálnej činnosti,
- b) zneužívaniu detí na prostitúciu alebo na iné nezákonné sexuálne praktiky,
- c) zneužívaniu detí na pornografiu a výrobu pornografických materiálov.

Článok 35

Štáty, ktoré sú zmluvnou stranou Dohovoru, prijímajú všetky nevyhnutné vnútorné, dvojstranné a mnohostranné opatrenia zabraňujúce únosom detí, predávaniu detí a obchodovaniu s nimi za akýmkoľvek účelom a v akékoľvek podobe.

Článok 36

Štáty, ktoré sú zmluvnou stranou Dohovoru, chránia dieťa pred všetkými ostatnými formami vykorisťovania, akýmkoľvek spôsobom škodiacim blahu dieťaťa.

Článok 37

Štáty, ktoré sú zmluvnou stranou Dohovoru, zabezpečia, aby:

- a) žiadne dieťa nebolo podrobené mučeniu alebo inému krutému, neludskému alebo ponižujúcemu zaobchádzaniu alebo trestaniu. Za trestné činy spáchané osobami mladšími ako osemnásť rokov sa nebude ukladať trest smrti ani trest odňatia slobody na doživotie bez možnosti prepustenia na slobodu,
- b) žiadne dieťa nebolo nezákonne alebo svojvoľne pozbavené slobody. Zatknutie, zadržanie alebo uväznenie dieťaťa sa vykonáva v súlade so zákonom a používa sa len ako krajné opatrenie a na najkratší potrebný čas,
- c) s každým dieťaťom pozbaveným slobody sa zaobchádzalo s ľudskosťou a s úctou k vrodenej dôstojnosti človeka a spôsobom, ktorý berie ohľad na potreby osoby daného veku. Predov-

šetkým musí byť každé takéto dieťa umiestnené oddelene od dospelých, iba ak by si najlepší záujmy dieťaťa vyžadovali inak a s výnimkou závažných okolností musí mať právo udržiavať styk so svojou rodinou prostredníctvom korešpondencie a návštev,

- d) každé dieťa pozbavené slobody malo právo okamžitého prístupu k právnej alebo inej zodpovedajúcej pomoci, ako aj právo odvolávať sa na súd alebo iný oprávnený, nezávislý a nestraný orgán proti rozhodnutiu o odhnutí slobody a v každom takom prípade právo na prijatie neodkladného rozhodnutia.

Článok 38

1. Štáty, ktoré sú zmluvnou stranou Dohovoru, sa zavazujú uznávať a zabezpečovať dodržiavanie pravidiel medzinárodného humanitárneho práva, ktoré sa na ne vzťahujú v prípade ozbrojených konfliktov a ktoré sa dotýkajú dieťaťa.

2. Štáty, ktoré sú zmluvnou stranou Dohovoru, vykonávajú všetky možné opatrenia s cieľom zabezpečiť, aby sa osoby, ktoré nedosiahli vek pätnástich rokov, priamo nezúčastňovali bojových akcií.

3. Štáty, ktoré sú zmluvnou stranou Dohovoru, sa zdržu-
jú povolovania osôb mladších ako pätnásť rokov do svojich ozbrojených síl. Pri povolávaní osôb, ktoré dosiahli vek pätnásť rokov, ale mladších ako osemnásť rokov, uprednostňujú staršie osoby.

4. V súlade so svojimi záväzkami podľa medzinárodného humanitárneho práva k ochrane civilného obyvateľstva počas ozbrojených konfliktov prijímajú štáty, ktoré sú zmluvnou stranou Dohovoru, všetky vykonateľné opatrenia s cieľom zabezpečiť ochranu a starostlivosť pre deti postihnuté ozbrojeným konfliktom.

Článok 39

Štáty, ktoré sú zmluvnou stranou Dohovoru, prijímajú všetky nevyhnutné opatrenia na podporu telesného a duševného zotavenia a sociálneho znovuzachovania dieťaťa, ktoré je obeťou akéhokoľvek formy zanedbania, vykorisťovania alebo zneužívania, mučenia alebo akéhokoľvek inej formy krutého, neludského či ponižujúceho zaobchádzania a trestania alebo ozbrojeného konfliktu. Takéto zotavenie a znovuzachovanie sa uskutočňuje v mieste a prostredím podporujúcim zdravie, sebaúctu a dôstojnosť dieťaťa.

Článok 40

1. Štáty, ktoré sú zmluvnou stranou Dohovoru, uznávajú právo dieťaťa obvineného, obžalovaného alebo uznaného za vinné z porušenia trestného práva na také zaobchádzanie, ktoré rozvíja zmysel dieťaťa pre dôstojnosť a česť, ktoré znovu posilujú úctu dieťaťa k ľudským právam a základným slobodám iných a berie ohľad na vek dieťaťa, napomáha znovuzachovaniu sa dieťaťa a zaujatiu prospešnej úlohy v spoločnosti.

2. Za tým účelom a s ohľadom na príslušné ustanovenia medzinárodných právnych dokumentov štát, ktoré sú zmluvnou stranou Dohovoru, predovšetkým zabezpečujú, aby:
 - a) žiadne dieťa nebolo podozrivé, obvinené alebo uznané za vinné z porušenia trestného práva za konanie alebo opomenutie, ktoré nebolo v čase spáchania zakázané vnútroštátnym alebo medzinárodným právom,
 - b) každé dieťa podozrivé alebo obvinené z porušenia trestného práva malo prímajmešom tieto nasledujúce záruky:
 - i) byť považované za nevinné, dokým mu nie je podľa zákona preukázaná vina,
 - ii) byť neodkladne a priamo informované o obvineniach vnesených proti nemu a v prípade potreby prostredníctvom jeho rodičov či zákonných zástupcov a mať právo alebo inú vhodnú pomoc pri príprave a prednesení vlastnej obhajoby,
 - iii) aby o jeho záležitosti bez odkladu rozhodol príslušný, nezávislý a nestraný úrad alebo súdny orgán v spravodlivom procese podľa zákona a za prítomnosti právneho zástupcu alebo inej zodpovednej osoby a v prítomnosti jeho rodičov alebo zákonných zástupcov, iba ak by si najlepšie záujmy dieťaťa vyžadovali inak, predovšetkým s prihliadnutím na jeho vek alebo postavenie jeho rodičov či zákonných zástupcov,
 - iv) aby nebolo nútené vypovedať alebo priznať vinu, aby sa mohlo obznaníť s výpoveďami svedkov buď priamo alebo prostredníctvom iných a aby sa zabezpečila rovnoprávna účasť svedkov obhajoby a hodnotenie ich výpovedí.

- v) ak bolo uznané vinným z porušenia tretného práva, aby toto rozhodnutie a akékoľvek rozhodnutia v dôsledku toho prijaté boli v súlade so zákonom preskúmateľné vyšším právoplatným, nezávislým a nestranným úradom alebo súdnym orgánom, nika alebo tímcami, ak dieťa nerozumie jazyku používanému v konaní alebo ním nehovorí,
- vi) aby sa vo všetkých štádiách konania plne uznávalo jeho súkromie.
3. Štáty, ktoré sú zmluvnou stranou Dohovoru, sa usilujú o vypracovanie zákonov a postupov a o zriadenie orgánov a inštitúcií osobitne určených pre deti podozrivé, obvinené alebo uznané vinnými z porušenia tretného práva a predovšetkým sa snažia:
- a) stanoviť najnižšiu vekovú hranicu, pred ktorej dosiahnutím sa deti považujú za nespôsobilé použiť trestné právo,
 - b) v prípade potreby prijať opatrenia na zaošachádzanie s takými deťmi bez použitia súdneho postupu za predpokladu úplného dodržiavania ľudských práv a právnych záruk.

4. Je nevyhnutné vytvoriť rôzne záruky, ako je opatrovateľská služba, pravidlá o usmerňovaní a dozore, poradená služba, zavedenie skúšobnej lehoty, pestúnka starostlivosť, programy vzdelávania a prípravy na povolanie a iné formy mimoodstavnej starostlivosti za účelom zabezpečenia takého zaošachádzania s deťmi, ktoré zodpovedá ich blahu, ako aj ich pomerom a spáchanému deliktu.

Článok 41

Niž v tomto Dohovore nemá vplyv na akékoľvek ustanovenia, ktoré vo väčšej miere napomáhajú vykonávaniu práv dieťaťa a ktoré môžu byť obsiahnuté:

- a) v právnom poriadku štátu, ktorý je zmluvnou stranou alebo
- b) v medzinárodnom práve, ktoré je pre taký štát záväzné.

ČASŤ II

Článok 42

Štáty, ktoré sú zmluvnou stranou Dohovoru, sa zavazujú s využitím zodpovedajúcich prostriedkov široko informovať o zásadách a ustanoveniach tohto Dohovoru tak medzi dospelými, ako aj medzi deťmi.

Článok 43

1. Za účelom zisťovania pokroku dosiahnutého štátmi, ktoré sú zmluvnou stranou Dohovoru, pri plnení záväzkov prijatých týmto Dohovorom sa zriaďuje Výbor pre práva dieťaťa, ktorý vykonáva nižšie uvedené funkcie.

2. Výbor sa skladá z desiatich odborníkov a odborníkov vysokých morálnych hodnôt a uznávaných schopností v oblasti, ktorá je predmetom tohto Dohovoru. Členky a členov výboru volia štáty, ktoré sú zmluvnou stranou Dohovoru, z radov ich štátnych príslušníkov a príslušníkov a vykonávajú túto funkciu ako súkromné osoby, pričom sa berie ohľad na spravodlivé geografické rozdelenie a na zastúpenie hlavných právnych systémov.

3. Členky a členovia výboru sú volení tajným hlasovaním zo zoznamu osôb nominovaných štátmi, ktoré sú zmluvnou stranou Dohovoru. Každý štát, ktorý je zmluvnou stranou Dohovoru, môže nominovať jednu osobu spomedzi svojich štátnych príslušníkov a príslušníkov.

4. Prvé voľby do výboru sa konajú najneskôr do šiestich mesiacov odo dňa nadobudnutia platnosti tohto Dohovoru a potom každé dva roky. Najneskôr štyri mesiace pred dátumom konania každých voľieb generálny tajomník Organizácie Spojených národov listom vyveze štáty, ktoré sú zmluvnou stranou Dohovoru, aby do dvoch mesiacov predložili svoje nominácie. Generálny tajomník následne pripraví zoznam všetkých nominovaných osôb v abecednom poriadku a s udaním štátu, ktoré tieto osoby nominovali, a predloží ho štátom, ktoré sú zmluvnou stranou Dohovoru.

5. Voľby sa konajú na zasadaniach štátov, ktoré sú zmluvnou stranou Dohovoru, zvolaných generálnym tajomníkom v sídle Organizácie Spojených národov. Na týchto zasadaniach, na ktorých dve tretiny štátov, ktoré sú zmluvnou stranou Dohovoru, tvoria kvórum, sú do výboru zvolené tie osoby, ktoré dostanú najväčší počet hlasov a absolútnu väčšinu hlasov prítomných a hlasujúcich zástupcov a zástupkyň štátov, ktoré sú zmluvnou stranou Dohovoru.

6. Členky a členovia výboru sa volia na obdobie štyroch rokov. Ak je odstupujúca členka alebo odstupujúci člen opäť nominovaný, možno ich opätovne zvoliť. Funkčné obdobie piatich členiek alebo členov výboru zvolených v prvých voľbách uplynie koncom druhého roka. Hneď po prvých voľbách mená týchto piatich členiek alebo členov vyžrebuje predsedajúci zhromaždenia.

7. Ak člen alebo členka výboru zomrie alebo odstúpi, alebo oznámí, že z akéhokoľvek dôvodu nemôže ďalej plniť svoje povinnosti vo výbore, štát, ktorý je zmluvnou stranou Dohovoru, ktorá ho alebo ju kandidovala, vymenuje iného svojho občana alebo inú svoju občianku, aby so súhlasom vykonávali funkciu po zvyšok funkčného obdobia.

8. Výbor vypracuje vlastný rokovací poriadok.

9. Výbor volí svoje funkcionárky a funkcionárov na obdobie dvoch rokov.

10. Zasadania výboru sa za bežných okolností konajú v sídle Organizácie Spojených národov alebo v inom vhodujúcom mieste, pokiaľ tak rozhodne výbor. Výbor sa pravidelne schádza raz ročne. Dobu trvania zasadania výboru určujú a v prípade potreby kontrolujú štáty, ktoré sú zmluvnou stranou Dohovoru, na svojom zasadnutí a so súhlasom Valného zhromaždenia.

11. Generálny tajomník Organizácie Spojených národov poskytne personál, zariadenie a priestory potrebné pre účinné vykonávanie funkcie Výboru podľa tohto Dohovoru.

12. So súhlasom Valného zhromaždenia dostanú členky a členovia výboru vytvoreného podľa tohto Dohovoru odmenu z prostriedkov Organizácie Spojených národov za podmienok, o ktorých rozhodne Valné zhromaždenie.

Článok 44

1. Štáty, ktoré sú zmluvnou stranou Dohovoru, sa zavazujú predkladať prostredníctvom generálneho tajomníka Organizácie Spojených národov správy o opatreniach, ktoré prijali na uskutočnenie práv uznaných v tomto Dohovore a o dosiahnutom pokroku pri používaní týchto práv:

- a) do dvoch rokov od nadobudnutia platnosti Dohovoru pre dotýčny štát,
- b) potom každých päť rokov.

2. V správach podľa tohto článku sa poukáža na prípadné skutočnosti a ťažkosti, ktoré sa týkajú stupňa plnenia záväzkov podľa tohto Dohovoru. Správy takisto obsahujú informácie dostatočné na to, aby sa zabezpečil úplný prehľad výboru o vykonávaní Dohovoru v príslušnej krajine.

3. Štát, ktorý je zmluvnou stranou Dohovoru, ktorý predložil výboru komplexnú úvodnú správu, nemusí v nasledujúcich správach predkladaných v súlade s odsekom 1 písm. b) opakovat základné informácie, ktoré už predtým poskytol.

4. Výbor môže od štátov, ktoré sú zmluvnou stranou Dohovoru, požadovať ďalšie informácie dôležité z hľadiska dodržiavania Dohovoru.

5. Výbor prostredníctvom Hospodárskej a sociálnej rady predkladá Valnému zhromaždeniu Organizácie Spojených národov každé dva roky správu o svojej činnosti.

6. Štáty, ktoré sú zmluvnou stranou Dohovoru, svoje správy sprístupňujú širokej verejnosti vo vlastnej krajine.

Článok 45

Za účelom zabezpečenia účinného vykonávania Dohovoru a podpory medzinárodnej spolupráce v oblasti upravennej týmto Dohovorom:

- a) Špecializované organizácie, Deti fond OSN (UNICEF) a ďalšie orgány Organizácie Spojených národov majú právo byť prítomné na rokovaní o vykonávaní tých ustanovení tohto Dohovoru, ktoré spadajú do oblasti ich činnosti. Výbor môže vyzvať špecializované organizácie, Deti fond OSN (UNICEF) a ďalšie orgány Organizácie Spojených národov, aby poskytli odborné rady o vykonávaní tých ustanovení tohto Dohovoru, ktoré spadajú do oblasti ich činnosti. Výbor môže vyzvať špecializované organizácie, Deti fond OSN (UNICEF) a ďalšie orgány Organizácie Spojených národov, aby predložili správy o vykonávaní tých ustanovení tohto Dohovoru, ktoré spadajú do oblasti ich činnosti.

- b) Výbor podľa vlastného zväzenia postupuje špecializovaným organizáciám, Deti fond OSN (UNICEF) a iným príslušným orgánom správy od štátov, ktoré sú zmluvnou stranou Dohovoru, obsahujúce požiadavku alebo poukazujúce na potrebu technickej rady či pomoci, doplnené prípadne o poznámky alebo návrhy výboru k týmto požiadavkám alebo oznámeniam.

- c) Výbor môže odporučiť Valnému zhromaždeniu, aby požiadalo generálneho tajomníka, nech z poverenia Valného zhromaždenia vykoná príslušný špecifický úlohu, týkajúci sa práv dieťaťa.

- d) Výbor môže podávať návrhy a všeobecné odporúčania, založené na informáciách získaných

na základe článkov 44 a 45 tohto Dohovoru. Tieto návrhy a všeobecné odporúčania sa postupujú dočkutému štátu, ktorý je zmluvnou stranou Dohovoru, a oznamujú Valnému zhromaždeniu zároveň s prípadnými pripomienkami štátov, ktoré sú zmluvnou stranou Dohovoru.

ČASŤ III

Článok 46

Tento Dohovor je otvorený na podpis všetkým štátom.

Článok 47

Tento Dohovor podlieha ratifikácii. Ratifikačné listiny sa ukladajú u generálneho tajomníka Organizácie Spojených národov.

Článok 48

Tento Dohovor zostáva otvorený na prístupenie všetkým štátom. Listiny o prístupe sa ukladajú u generálneho tajomníka Organizácie spojených národov.

Článok 49

1. Tento Dohovor nadobudne platnosť tridsiatym dňom po dátume uloženia dvadsiatej ratifikačnej listiny alebo listiny o prístupe u generálneho tajomníka Organizácie Spojených národov.

2. Pre každý štát, ktorý Dohovor ratifikoval alebo k nemu pristúpil po uložení dvadsiatej ratifikačnej listiny alebo listiny o prístupe, nadobudne Dohovor platnosť tridsiatym dňom po uložení jeho vlastnej ratifikačnej listiny alebo listiny o prístupe.

Článok 50

1. Ktorýkoľvek štát, ktorý je zmluvnou stranou Dohovoru, môže navrhnuť zmenu Dohovoru a predložiť ju generálnemu tajomníkovi Organizácie Spojených národov. Generálny tajomník potom oboznámi s požiadavkou návrhu štáty, ktoré sú zmluvnou stranou Dohovoru, a požiada ich, aby mu oznámili, či súhlasia so zvolaním konferencie štátov, ktoré sú zmluvnou stranou Dohovoru, s cieľom posúdiť a hlasovať o návrhoch. Generálny tajomník zvolá túto konferenciu pod záštitou Organizácie Spojených národov, ak sa do štyroch mesiacov od dátumu oznámenia vysloví aspoň tretina štátov pre jej usporiadanie. Akákoľvek zmena prijatá väčšinou štátov, ktoré sú zmluvnou

stranou Dohovoru, prítomných a hlasujúcich na konferencii sa predloží Valnému zhromaždeniu Organizácie Spojených národov na schválenie.

2. Zmena odsúhlasená na základe odseku 1 tohto článku nadobudne platnosť, ak ju schválí Valné zhromaždenie Spojených národov a ak bude prijatá dvojtretinovou väčšinou hlasov štátov, ktoré sú zmluvnou stranou tohto Dohovoru.

3. Keď zmena nadobudne platnosť, stáva sa záväznou pre štáty, ktoré sú zmluvnou stranou Dohovoru, ktoré ho prijali. Ostatné štáty, ktoré sú zmluvnou stranou Dohovoru, sú naďalej viazané len ustanoveniami tohto Dohovoru a ktorýmkoľvek predchádzajúcimi zmenami, ktoré prijali.

Článok 51

1. Generálny tajomník Organizácie Spojených národov prijíma a rozosiela všetkým štátom text pripomienok, ktoré štáty uviedli pri ratifikácii alebo prístupe k Dohovoru.

2. Výhrada nezlučiteľná s predmetom a účelom tohto Dohovoru sa nepripúšťa.

3. Výhrady môžu byť kedykoľvek odvolané oznámením zaslaným generálnemu tajomníkovi Organizácie Spojených národov, ktorý o tom informuje všetky štáty. Takéto oznámenie nadobúda účinnosť dňom, keď bolo doručené generálnemu tajomníkovi.

Článok 52

Štát, ktorý je zmluvnou stranou Dohovoru, môže tento Dohovor vypovedať písomným oznámením generálnemu tajomníkovi Organizácie Spojených národov. Vypovedanie nadobudne účinnosť jeden rok odo dňa, keď bolo doručené generálnemu tajomníkovi.

Článok 53

Tento Dohovor bude uložený u generálneho tajomníka Organizácie Spojených národov.

Článok 54

U generálneho tajomníka Spojených národov bude uložený originál tohto Dohovoru, ktorého anglické, arabské, čínske, francúzske, ruské a španielske znenie má rovnakú platnosť. Na dôkaz toho podpísaní sphiomocnenci, ktorí sú na to riadne poverení svojimi vládami, podpísali tento Dohovor.

Slovník ľudských práv

Poznámka: Výrazy zo slovníka sú v texte publikácie vyznačené tučným písmom.

Výrovňavacie opatrenia: Opatrenia prijaté vládou alebo súkromnou inštitúciou, ktoré naprávajú istú diskrimináciu v oblasti vzdelania alebo zamestnávania z minulosti.

Africká charta ľudských práv a práv národov: Regionálna zmluva o ľudských právach pre africký kontinent, prijatá v roku 1981 Organizáciou afrických jednoty (OAU).

Americký dohovor o ľudských právach: Zmluva o ľudských právach, prijatá v roku 1969 Organizáciou amerických štátov (OAS). Zahŕňa štáty Severnej, Strednej a Južnej Ameriky.

Kodifikácia, kodifikovať: Proces vytvárania písomnej podoby zákonov alebo práv.

Kolektívne práva: Práva skupiny na ochranu svojich záujmov a svojej totožnosti. Nazývajú sa aj „práva tretej generácie“.

Pakt: Záväzná dohoda medzi štátmi. Používa sa v rovnakom význame ako dohovor a zmluva. Medzi najdôležitejšie medzinárodné paktý o ľudských právach patrí Medzinárodný pakt o občianskych a politických právach (ICCPR) a Medzinárodný pakt o hospodárskych, sociálnych a kultúrnych právach (ICESR). Obe zmluvy boli prijaté v roku 1966 a nadobudli platnosť v roku 1976.

Dohovor: Záväzná dohoda medzi štátmi. Používa sa v rovnakom význame ako zmluva a pakt. Dohovor je silnejším právnym nástrojom než deklarácia, pretože je právne záväzný pre štáty, ktoré ho ratifikovali. Ak napríklad Valné zhromaždenie OSN prijme dohovor, zároveň tým vytvorí medzinárodné normy, smernice a zákony. Po prijatí dohovoru Valným zhromaždením OSN ho členské štáty môžu ratifikovať, čím sa stáva medzinárodným právnym dokumentom.

Dohovor o odstránení všetkých foriem diskriminácie žien (CEDAW) (prijatý v roku 1979, nadobudol platnosť v roku 1981): Prvý právne záväzný dokument, ktorý zakazuje diskrimináciu žien a zaväzuje štáty prijatť **vyrovňavacie opatrenia** s cieľom posilniť rovnoprávnosť žien.

Dohovor o odstránení všetkých foriem rasovej diskriminácie (CERD) (prijatý v roku 1965, nadobudol platnosť v roku 1969): Dohovor, ktorý vymedzuje a zakazuje rasovú diskrimináciu.

Dohovor o zabíjaní a trestaní zločinu genocidy (prijatý v roku 1948, nadobudol platnosť v roku 1951): Medzinárodný dohovor, ktorý vymedzuje a zakazuje genocídu. Je to prvá medzinárodná zmluva Organizácie Spojených národov.

Dohovor o právach dieťaťa (CRC) (prijatý v roku 1989, nadobudol platnosť v roku 1990): Dohovor, ktorý vymedzuje v plnom rozsahu občianske, kultúrne, hospodárske, sociálne a politické práva pre deti.

Dohovor o právach osôb so zdravotným postihnutím (CRPD) (prijatý v roku 2006): Prvá medzinárodná zmluva potvrdzujúca ľudské práva ľudí s akýmkoľvek druhom zneryhodnenia vrátane telesného a psychosociálneho zneryhodnenia.

Rada Európy: Rada Európy bola založená roku 1949 a je prvou európskou medzivládou organizáciou. V súčasnosti ju tvoria 47 členských štátov a zahŕňa v podstate celý európsky kontinent. Cieľom Rady Európy je rozvíjať spoločné demokratické a právne zásady na základoch Európskeho dohovoru o ľudských právach.

Deklarácia: Dokument, ktorý uvádza dohodnuté princípy a normy, avšak nie je právne záväzný. Na konferenciách Organizácie Spojených národov, akými boli napríklad Svetová konferencia o ľudských právach vo Viedni (1993) a na Svetová konferencia o ženách v Pekingu (1995), zvyčajne vznikajú dve zostavy deklarácií – jednu spisu zástupcovia a zástupkyne vlád a druhú **mimovládne organizácie**. Valné zhromaždenie OSN často vydáva vplyvné, avšak právne nezáväzné deklarácie.

Deklarácia práv dieťaťa: Tento právne nezáväzný nástroj, ktorý bol prijatý Valným zhromaždením OSN v roku 1959, predkladá desať všeobecných princípov. Tieto princípy sa neskôr stali základom Dohovoru o právach dieťaťa, ktorý bol prijatý v roku 1989.

Nadobudnutie platnosti: Proces, ktorým sa zmluva stáva záväznou platnou pre ratifikujúce štáty. Zmluva nadobúda platnosť, keď ju ratifikuje minimálny potrebný počet zmluvných strán.

Európsky dohovor na zabránenie mučeniu: Regionálna zmluva o ľudských právach, ktorú prijala Rada Európy v roku 1987. Cieľom tejto zmluvy je zabrániť rôznym porušeniam

práv ľudí, ktorí sú zadržávaní štátnymi orgánmi v zariadeniach a inštitúciách, akými sú väznice, nápravo-výchovné zariadenia pre mladistvých, policajné stanice, utečenecké tábory alebo psychiatrické nemocnice.

Európsky dohovor o ochrane ľudských práv a základných slobod (ECHR, známy aj ako Európsky dohovor o ľudských právach): Regionálna zmluva o ľudských právach, ktorú prijala Rada Európy v roku 1950. Zmluvnými stranami dohovoru sú všetky členské štáty Rady Európy. Od nových členov sa očakáva neodkladná ratifikácia dohovoru.

Európsky kultúrny dohovor (Priatý Radou Európy v roku 1954, nadobudol platnosť v roku 1955): Regionálna zmluva, ktorá ustanovuje oficiálny rámec aktivít Rady Európy v oblasti vzdelávania, kultúry, dedičstva, mládeže a športu. Európsky kultúrny dohovor dopĺňa Európsky dohovor o ľudských právach a jeho cieľom je ochraňovať Európsku kultúru a rozvíjať vzájomné porozumenie a rešpektovanie kultúrnej rozmanitosti medzi rôznymi ľuďmi a národmi.

Európska sociálna charta (priatá Radou Európy v roku 1962, revidovaná v roku 1996): Regionálna zmluva, ktorá zaručuje sociálne a hospodárske ľudské práva. Zmluva dopĺňa Európsky dohovor o ľudských právach, ktorý sa zaoberá predovšetkým občianskymi a politickými právami.

Rozvíjajú sa schopnosti: Princíp zmienený v Dohovore o právach dieťaťa, ktorý navrhuje väčší rozsah vykonávania práv dieťaťa v súlade s dosievaním a rastúcimi rozumovými a duševnými schopnosťami dieťaťa.

Prvá generácia práv: Výraz označujúci všetky občianske a politické ľudské práva, napríklad právo na hlasovanie, vyjadrenie názoru, náboženstvo, zhromažďovanie, spravodlivý súdny proces a život. Tieto práva sú kodifikované predovšetkým v Medzinárodnom pakte o občianskych a politických právach. Tento výraz sa postupne prestáva používať v dôsledku možnej implikácie istej nadradenosti občianskych a politických práv nad právnami druhej generácie, teda hospodárskymi a sociálnymi právami.

Formálne (inštitucionálne) vzdelávanie: Štruktúrovaný vzdelávací systém, ktorý zahŕňa všetky inštitúcie od základnej školy až po univerzitu vrátane špecializovaných programov technického a odborného výcviku.

Rod: Spoločensky podmienený výraz, ktorý vyjadruje roly, postoje, hodnoty a vzťahy mužov a žien. Kým pohlavie určuje prírodu, rod je stanovený spoločnosťou a takmer vždy nadraduje postavenie mužov nad postavenie žien.

Ženevské dohovory: Súbor štyroch zmlúv, ktoré prijal Medzinárodný výbor Červeného kríža v roku 1949 v Ženeve vo Švajčiarsku. Tieto zmluvy revidujú a dopĺňajú pôvodné zmluvy prijaté v rokoch 1864 a 1929 a venujú sa zaoberaniu s chorými a zranenými vojakmi a námorníkmi, vojnovými zajatcami a civilistami na území ovládanom nepriateľom.

Genocída: Čin, ktorého úmyslom je zničiť celú národnosť, etnickú, rasovú alebo náboženskú skupinu alebo jej časť.

Humanitárne právo: Súbor práv, ktorý je založený hlavne na Ženevských dohovorech a chráni určité osoby počas ozbrojeného konfliktu, pomáha obeť a obmedzuje spôsoby a prostriedky boja s cieľom minimalizovať ničenie, stratu ľudských životov a zbytočné utrpenie.

Rámec ľudských práv: Neustále sa rozvíjajúci a prepojený súbor medzinárodných právnych nástrojov, ktoré vymedzujú ľudské práva a zabezpečujú prostriedky na ich podporu a ochranu.

Nástroje ľudských práv: Akékoľvek vnútroštátne a medzinárodné formálne a písomné dokumenty, ktoré vykládajú práva na nezávislome princípe (deklarácia) alebo kodifikujú práva a sú právne záväzné pre ratifikujúce štáty (pakt, zmluva alebo dohovor).

Neodkladnosť: Výraz označujúci vlastnosť práv, ktoré patria všetkým ľuďom a nemôžu im byť za žiadnych okolností odňaté.

Nedeliteľnosť: Výraz označujúci rovnocenný význam každého ľudského práva. Žiadnej osobe nemôže byť upreté právo z dôvodu, že by bolo „menej dôležité“ alebo „nie celkom nevyhnutné“.

Informálne (neinštitucionálne) učenie sa: Celoživotný proces, počas ktorého každý človek získava postoje, hodnoty, schopnosti a vedomosti zo vzdelávacích podnetov a zdrojov vo svojom prostredí a z každodenných skúseností a zážitkov (napr. od rodiny a susedov, z knižnice a masmédií, v práci a počas hry).

Vzájomná podmienenosť: Výraz označujúci vzájomne sa dopĺňajúci systém ľudských práv. Vašu možnosť zúčastňovať sa na spravovaní napríklad priamo ovplyvňuje právo vyjadriť svoj vlastný názor, právo na vzdelanie a dokonca právo na základné životné potreby.

Medzivládne organizácie: Organizácie, ktorých činnosť koordinujú viaceré štáty. Niektoré medzivládne organizácie pôsobia na regionálnej úrovni (napr. Rada Európy). Organizácia africkej jednoty, iné majú podobu aliancií (napr. Organizácia

cia Severoatlantickej zmluvy, [NATO]) a niektoré sa zameriavajú na určitú vybranú oblasť (napr. Svetová zdravotnícka organizácia [WHO], Organizácia Spojených národov pre výchovu, vedu a kultúru [UNESCO]).

Medzinárodný pakt o občianskych a politických právach (ICCPR) (Priatý v roku 1966, nadobudol platnosť v roku 1976): Medzinárodný pakt o občianskych a politických právach vyhlasuje, že všetci ľudia majú rozmanité občianske a politické práva a stanovuje spôsoby, akými sa monitoruje dodržiavanie týchto práv členskými štátmi.

Medzinárodný pakt o hospodárskych, sociálnych a kultúrnych právach (ICESCR) (Priatý v roku 1966, nadobudol platnosť v roku 1976): Medzinárodný pakt o hospodárskych, sociálnych a kultúrnych právach vyhlasuje, že všetci ľudia majú rozmanité ekonomické, sociálne a kultúrne práva.

Medzinárodná organizácia práce (ILO): Medzinárodná organizácia práce bola založená v roku 1919 ako súčasť Versaillskej mierovej zmluvy a v roku 1946 sa stala špecializovanou agentúrou Organizácie Spojených národov. Organizácia sa usiluje o zlepšenie pracovných podmienok a podporu sociálnej spravodlivosti. Za týmto účelom prijala niekoľko dohovorov, ktoré sa týkajú práv detí, predovšetkým detskej práce.

Členské štáty: Krajiny, ktoré sú členmi medzivládnych organizácií (napr. Organizácie Spojených národov, Rady Európy).

Neformálna výchova a vzdelávanie: Akékoľvek vedomé a plánované osobné a spoločenské vzdelávanie mimo formálneho vzdelávacieho systému, ktoré ktorého cieľom je rozvíjať široké spektrum poznatkov, schopností a spôsobilostí.

Mimovládne organizácie (MVO): Organizácie, ktoré sa nepodliehajú na vláde a ani vo vláde nemajú svoje zástupkyne alebo svojich zástupcov. Mimovládne organizácie monitorujú činnosti ľudskoprávných orgánov, napríklad Rady ľudských práv pri OSN a starostlivo sledujú dodržiavanie ľudských práv v rámci svojho mandátu. Niektoré majú podobu veľkých medzinárodných zoskupení (napr. Červený kríž, Amnesty International, Skauti), iné sú zas malými a miestnymi spolkami (napr. organizácia zastupujúca práva ľudí so zdravotným znevýhodnením v určitom meste alebo koalícia na obhajobu práv žien v utečeneckom tábore). Mimovládne organizácie významne ovplyvňujú politiku Organizácie Spojených národov a môžu jej oficiálne radit.

Opčný protokol: Zmluva, ktorá upravuje a pozmeňuje inú zmluvu (napr. doplnením dodatočných postupov alebo opatrení). Nazýva sa „opčnou“, teda nepovinnou, pretože štát,

ktorý ratifikoval pôvodnú zmluvu, sa môže rozhodnúť, či ratifikuje zmeny navrhované protokolom alebo nie.

Opčný protokol o účasti detí v ozbrojených konfliktoch: Doplnenie Dohovoru o právach dieťaťa z roku 2000, ktoré zvyšuje najnižšiu vekovú hranicu pre účasť detí v ozbrojených konfliktoch z pôvodných pätnástich na oseemásť rokov.

Pozitívna diskriminácia: Pozri Vyrovnávacie opatrenia.

Ratifikácia, ratifikovať: Proces, ktorým zákonodarný zbor štátu potvrdzuje svoju účasť pri podpisovaní zmluvy. Formálny krok, ktorým sa štát zaväzuje po prijatí zmluvy dodržiavať jej ustanovenia.

Výhoda: Výnimky, ktoré členské štáty vzájomne voči zmluve (napr. ustanovenia, s ktorými nesúhlasia). Tieto výhody však nesmú znížiť základný význam a podstatu zmluvy.

Druhá generácia práv: Výraz odkazujúci na hospodárske, sociálne a kultúrne práva, napríklad na primeranú životnú úroveň, zdravotnú starostlivosť, bývanie a vzdelávanie. Tieto práva sú kodifikované predovšetkým v Medzinárodnom pakte o hospodárskych, sociálnych a kultúrnych právach. Tento výraz sa postupne prestáva používať v dôsledku možnej implikácie istej nadradenosti občianskych a politických práv nad hospodárskymi a sociálnymi právami.

Tieňová správa: Neoficiálna správa pripravená inštitúciami alebo jednotlivcami zastupujúcimi občiansku spoločnosť, ktorá sa predkladá komisii monitorujúcej zmluvy o ľudských právach. Takéto správy zvyčajne vzťahujú námietky alebo dopĺňajú oficiálnu povinnú správu o dodržiavaní a implementácii zmluvy.

Práva solidarit: Pozri Kolektívne práva.

Osobitná spravodajská alebo Osobitný spravodajca: Osoba, ktorú vyberá orgán pre ľudské práva Organizácie Spojených národov a ktorá podáva správy o určitej téme (napr. o predaji detí, detskej prostitúcii a pornografii, násilí proti ženám) alebo o ľudskoprávnej situácii v určitej krajine.

Stereotyp: Zjednodušený a často podvedomý predpojatý názor na ľudí alebo pojmy, ktorý môže viesť k predsudkom a diskriminácii.

Práva tretej generácie: Pozri Kolektívne práva.

Zmluva: Oficiálna dohoda medzi štátmi, ktorá určuje a upravuje ich vzájomné povinnosti a záväzky. Používa sa v rovna-

kom význame ako **dohovor** a **pakt**. Potom, ako **čenské štáty** ratifikujú zmluvu, ktorú prijalo Valné zhromaždenie Organizácie Spojených národov, články tejto zmluvy sa stávajú súčasťou jej vnútroštátnych právnych záväzkov.

UNICEF (Detský fond OSN): UNICEF je poverený Valným zhromaždením OSN chrániť práva detí, pomáhať pri uspokojovaní ich základných potrieb a podporovať možnosti ich plnohodnotného rozvoja. UNICEF sa riadi **Dohovorom o právach dieťaťa** a usiluje sa o upevnenie jeho významu v podobe stálych etických princípov a medzinárodných noriem správaní voči deťom.

Univerzálnosť: Princíp, podľa ktorého majú všetky osoby vo všetkých krajinách a spoločnostiach na celom svete všetky ľudské práva.

Všeobecná deklarácia ľudských práv: Prijatá Valným zhromaždením OSN dňa 10. decembra 1948. Základný dokument, ktoré ustanovuje normy, smernice a zákony súvisiace s ľudskými právami. Deklaráciu sa zaviazali dodržiavať všetky členské štáty OSN. Jej pôvodný nezáväzný charakter sa v dôsledku rôznych uznávaných ustanovení zmenil a dnes sa o nej hovorí ako o právne záväznom dokumente na základe zvykového medzinárodného práva.

Svetová zdravotnícka organizácia (WHO): Medzivládna organizácia pod záštitou Organizácie Spojených národov, ktorá sa usiluje o celosvetovú podporu zdravia.

Xenofóbia: Strach z cudzincov a cudzínke, osôb z iných krajín alebo z cudzích vecí. Xenofóbia môže viesť k diskriminácii, rasizmu, násilniu alebo dokonca ozbrojenému konfliktu namierenému proti cudzincom a cudzinkám.

Zdroje a literatúra

Poznámka: Nasledujúce odkazy poskytujú informácie o právach detí, v žiadnom prípade to však nie je úplný a vyčerpávajúci zoznam. Kapitola V uvádza zdroje a literatúru ku každej ľudskoprávnej téme.

Action Aid (Akčná pomoc): www.actionaid.org
 Amnesty International: www.amnesty.org
 Bernard van Leer Foundation (BVLF, Nadácia Bernarda van Leera): www.bernardvanleer.org
 Coalition to Stop the Use of Child Soldiers (CSC, Koalícia pre zastavenie používania detských vojakov): www.child-soldiers.org
 Child Rights Information Network (CRIN, Sieť informácií o právach dieťaťa): www.crin.org
 Children as Partners Alliance (Aliancia Deti ako partneri): www.crin.org/childrenaspartners/
 Focal Point on Sexual Exploitation of Children (Zameranie na sexuálne zneužívanie detí): www.crin.org/organisations/vieworg.asp?id=725
 NGO Group for the Convention on the Rights of the Child (Mimovládna organizácia pre Dohovor o právach dieťaťa): www.crin.org/NGOgroupforCRC
 Children's House (Detský dom): <http://child-abuse.com/childhouse/>
 Clearinghouse on International Developments in Child, Youth and Family Policies (Organizácia pre medzinárodný rozvoj politík súvisiacich s deťmi, mládežou a rodinou): www.childpolicyintl.org
 Childnet International (Medzinárodná detská sieť): www.childnet-int.org
 Child Soldiers (Detskí vojaci): www.child-soldiers.org/home/
 Child Workers in Asia (CWA, Pracujúce deti v Ázii): www.cwa.tnet.co.th
 Compendium of Good Practises in Human Rights Education (Zoznam vhodných postupov pri výchove k ľudským právam): www.hrea.org/compendium
 Council of Europe (Rada Európy): www.coe.int * www.coe.int
 Building Europe with and for Children (Budovanie Európy pre deti a s deťmi): www.coe.int/children
 Directorate of Youth and Sport (Riaditeľstvo pre mládež a šport): www.coe.int/youth
 Education for Democratic Citizenship (Výchova k demokratickému občianstvu): www.coe.int/t/4d4/education/edc/default_EN.asp
 Human Rights Education Youth Resources (Zdroje pre výchovu mládeže k ľudským právam): www.coe.int/compass
 Concerned for Working Children (CWC, Znepokojenie nad prácou detí): www.workingchild.org
 Defence for Children International (DCI, Medzinárodná obrana detí): www.defenceforchildren.org
 Enabling Education Network (Sieť pre uľahčovanie vzdelávania): www.eenet.org.uk/
 Eurobarometer: ec.europa.eu/public_opinion/index_en.htm
 Euronet, The European Children's Network (Európska sieť detí): www.europeanchildrensnetwork.org
 European Forum for Child Welfare (Európske fórum pre blaho detí): www.efcw.org
 End Child Prostitution, Child Pornography and the Trafficking of Children for Sexual Purposes (Koniec detskej prostitúcie, detskej pornografie a obchodovaniu s deťmi na sexuálne účely): www.ecpat.net
 Handicap International (Medzinárodná organizácia zdravotne znevýhodnených): www.handicap-international.org/index.html
 Human Rights Education Associates (Spolok pre výchovu a vzdelávanie k ľudským právam): www.hrea.org/
 Human Rights Internet (Internet ľudských práv): www.hri.ca
 Human Rights Information and Documentation System (Informačný a dokumentačný systém ľudských práv): www.huridocs.org/
 Human Rights Watch (Hliadka ľudských práv): www.hrw.org
 Human Rights Web (Web ľudských práv): www.hrweb.org
 Institute for Research on Working Children (IREWOC, Inštitút pre výskum práce s deťmi): www.childlabour.net
 International Catholic Child Bureau (BICE, Medzinárodný katolícky výbor pre deti): www.bice.org
 International Labour Organization (ILO, Medzinárodná organizácia práce), International Programme for the Elimination of Child Labour (Medzinárodný program pre odstránenie detskej práce, ILO-IPEC): www.ilo.org

